

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 12

XIII aastakäik

1937

Tellimise hind postiga:

aastas	150 senti
6 kuu peale	75 „
1 „ „	15 „
Välismaale aastas 200 s.	

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toim.: Tallinn, Toompuiestee 17-a, k. 13. Telefon 448-35.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutused.
Üksiknumber 15 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk.	kr. 50.—
1/2 „	„ 25.—
1/4 -12.50 ja 1/8 lhk. „	7.25
Teksti ees —	50% kallim.

Sotsiaalkindlustuse arengust viimasel ajal.

Joh. Sonin.

Sotsiaalse kindlustuse areng algas juba läinud sajandi lõpul, kuid esialgu oli tempo aeglane. Säärases aeglasemas tempos areng kestis kuni maailmasõjani, millal see jäi peaaegu seisma. Kuid kohe pärast maailmasõda algas uus areng, mis oli oma tempolt juba palju kiirem ja ulatuselt palju laiem. Võib ütelda, sel ajajärgul algas otse spontaanne sotsiaalkindlustuse ülesehitus ja laiendamine. See kestis kuni suure majanduskriisi alguseni 1929. a. lõpul. Kriisiga ühes algas seisak ja hiljem isegi tagasimineku. 1931., 1932. ja 1933. aastal ei olnud peaaegu üldse mingisugust edasiminekut, kuid võis märgata suurt reaktsiooni: kõikides kindlustusliikides kindlustatute arv näitas suurt tagasiminekut, tööpuuduse vastu kindlustamise kassade liikmete arv muutus eriti väikeseks ja kassad ei suutnud enam maksa abirahasid. Ka teiste kassade seisukord muutus raskeks, sest sissetulekud aina vähenesid, kuna aga seevastu tõusid tugevasti väljaminekud. Eriti suurenesid invaliiduse ja vanaduse vastu kindlustamise väljaminekud maades, kus puudus kindlustus tööpuuduse vastu. Selle paratamatuks tagajärjeks paljudes maades oli samete vähendamine, liikmemaksude

tõstmine ja nende sissenõudmise tugevam kontroll. Kuid siiski peab märkima, et raskele seisukorrale vaatamata ükski riik ei loobunud sotsiaalkindlustusest, vaid kõik nad säilitasid omad juba loodud süsteemid. 1934. a. võis märgata juba väikest tõusu algust. 1935. a. võttis see tõus suurema ulatuse. Kuigi ka viimati nimetatud kahel aastal mõnes riigis võeti veel ette kitsendusi, ei olnud need enam kuigi raske iseloomuga. Kuid rohkem juba hakati enne läbiviidud kitsendusi kaotama. Nii suurendati neil aastail juba sammeid Austraalias, Belgias, Prantsusmaal, Inglismaal, Itaalias, Rootsis ja Uruguais. Isegi uusi kindlustusliike hakati ellu viima.

Tähelepandevaks sündmuseks tuleb lugeda Põhja-Ameerika Ühendriikide sammu 1935. a. See klassiline individualismi maa, kus töökaitsest ja sotsiaalkindlustusest ei tahetud seni midagi teada, viis läbi vanaduskindlustuse ja osalt kindlustuse tööpuuduse vastu. Seaduse järgi kuulub kindlustuse alla umbes 25 miljonit töölisi. Eriline režiim on kehtima pandud raudteelaste kohta.

Samal aastal anti välja seadus Iiri vabariigis, mis tegi elukindlustuse ko-

hustavaks kõikidele palgalistele. Ekuadoris asutati rahvuslik instituut, kellele tehti ülesandeks ellu viia kõikide palgaliste kohta sundkindlustus õnnetuste, haiguse ja vanaduse vastu. Samuti laiendati 1935. aastal juba kehtivaid kindlustusliike Boliivias, Brasiilias, Itaalias, Norras ja Hollandis. Teistes maades alati eeltöödega uute kindlustussüsteemide elluviimiseks. Nii Austraalia valitsus teatas oma kavast alata eeltöid üldise sotsiaalkindlustuse süsteemi kehtimapanemiseks. Brasiilia parlament kiitis heaks kavatsuse Brasiilias kehtima panna vanaduse-invaliiduse-järelejäänute kindlustust tööstuses. Samuti töötati mitmesuguste sotsiaalseaduste väljaandmise kallal Kanadas, Hiinas, Soomes, Lätis, Mehhikos, Norras, Uuel-Meremaal, Peruus ja Lõuna-Aafrikas.

Peaaegu igal pool lakkas kõikides sotsiaalkindlustuse liikides tagasimineki liikmete arvus kui ka sissetulekuis. Paljudes maades need isegi juba tõusid. Üldiselt aga ei jõutud

veel siiski 1929. a. seisukorrani. Sotsiaalkindlustuse mõõn või tõus võib olla baromeetriks, mis näitab teatud riigi majanduslikku seisukorda õige täpselt. Nii võis näha, et sotsiaalkindlustuskassade liikmete arv kui ka sissetulekud, järelikult ka majandus, tõusid 1935. a. Tšiilis, Inglismaal, Ungaris, Itaalias, Jaapanis, Norras, Rootsis, Uruguais ja Venes, kuna aga Austrias, Prantsusmaal, Tšehhoslovakkias ja Jugoslaavias suurt paranemist märgata ei olnud. See tähendab, et nendes riikides ei oldud veel kriisist üle saadud. 1936. a. võib märgata sotsiaalse kindlustuse väljaarendamise kestmist. Väga paljudes riikides töötatakse kindlustamise laiendamise või uute kindlustusliikide elluviimise kallal. Isegi Aasia maad, nagu Irak, Palestiina, Egiptus ja Iraan, hakkavad eeltöid tegema õnnetuskindlustuse kehtimapanemiseks.

Ülevaate sotsiaalkindlustuse arengust viimasel ajal üksikutes riikides toome „Töö ja Tervise“ 1938. a. esimeses numbris.

Haiguskindlustuse uue seaduse ootel.

J. Tarn.

Haiguskindlustuse uus seadus on juba pikemat aega päevakorras. Esimesi eelnõusid leiame juba Asutava Kogu päevilt, ligikaudu mõnikümend aastat tagasi. Arvamine, nagu haiguskindlustus vahepeal ei oleks arenenud, on täiesti ekslik. Iga aastaga on haigekassaliikmete arv suurenenud.

Tänuväärset tööd on teinud selleks tööinspektorid, kelle ettepanekul on arvatud kindlustusametite kaudu haigekassade alla ka need tööstusliku töö käitised, kus on alla 5 tööliste alaliselt teenistuses. Haigekassaliikmete arv on tõusnud 58.000 peale, kuna nende abiõiguslike perekonnaliikmete arv ulatub 33.000-ni, see on kokku 91.000. 1934. a. rahvaloenduse andmeil oli tööstuses töölisi ja teenijaid koos leibkondadega 121.895, peale selle 11.607 ametnikuhinge. Osa

perekonnaliikmeid ei ole abiõiguslikud.

Haiguste vastu on veel kindlustatud riigi- ja omavalitsusteenijaid ja riigitöölisi 36.000, perekonnaliikmeid 45.000. Kuigi töölis perekonnas on enam lapsi kui riigi- jne. teenijail, siiski on viimaste abiõiguslike perekonnaliikmete arv suurem just selle tõttu, et seadus siin on avaram.

Haiguskindlustust tuleks laiendada põllutöölise kohta, keda 1924. a. andmeil oli koos perekonnaliikmetega 116.497, ametnikke 4007, siis kaubanduse alal 16.257 tööliste ja teenija ning 12.071 ametniku kohta, transpordi ja sideme alal mõne tuhande, maja- ja isikuteenistuses 19.000 teenija ja nende perekonnaliikmete kohta. Peale selle „kodutöölised“ ning „peremehed ilma palgalisteta“.

Missuguse ulatuse uus seadus hai-

guskindlustusele annab, on veel lah-tine, nagu kõik teisedki küsimused, eelnõu võib enne seaduseks saamist muuta.

Haiguskindlustuse seaduse eelnõu asjus on käinud valitsusasutustes töösturite, arstide ja apteekrite esin-dajad oma soove avaldamas. Ollakse ulatuse laiendamise vastu, misjuures kõige kaugemale läheb rohuteadlaste koda, kelle esimees K. Jürison on avaldanud oma rohuteadlaste päeval peetud kõne „Pharmacias“ nr. 10 — 1937. a., milles rõhutatakse, et sund-kindlustus tuleks teostada ainult ma-janduslikult nõrgemate kodanike kih-tide kohta, s. o. nende jaoks, kes omal jõul ise ei ole suutelised saavu-tama tervishoidlikku abi. K. J. vahe-tab ära sotsiaalkindlustuse vaeste hoolekandega. Kui tema ettepaneku kohaselt toimetada, siis tuleb praegu kehtiva haiguskindlustuse ulatust vä-hendada, välja jättes kõik need, kes on omal jõul suutelised saavutama tervishoidlikku abi. Ka professionaal-kassade asutamine tähendaks senist haiguskindlustuse mõttetut ja põhjen-damata lõhkumist, mida võivad soo-ritada vaid sotsiaalkindlustuse põhi-mõttelised vastased ja need, kes väi-kese kildkonna huvide seisukohalt ti-kuvad hindama üldisi sotsiaalpolii-tilisi küsimusi. Rohuteadlaste koja ettepanekud sisaldavad ka muid ta-kistusi haigekassa tegevusele, nagu haigekassade asutuste tarvis kinnis-varade omandamise keeldu, haigekas-sa rohuabi korraldamist apteekrite kui ettevõtjate huvide kohaselt, selle asemel, et lähtuda rahva üldsuse ja rahva tervishoiu huvide seisukohalt.

Eitatakse ka haigekassade haiglate ja teiste raviasutuste ellukutumise õigust. On järjekindlalt asunud era-ettevõtlikkuse tulude seadusega kind-lustamisele. Raske on veel leida võrdlust säärasele kitsale kihihuvide kaitsele nagu sisaldavad seda K. J. „ettepanekud“. Kes ise ennast raken-danud kitsa kihihuvi kaitsele, see ei peaks kõnelema sellest, et „kindlustus-kassade tegevuse juhtimisel tuleks hoida esirinnas ainult kindlustatute tervishoidlikud huvid ning kaotada kihihuvide tekkimise võimalused.“

Ometi ei taotle selle nõudmise esin-daja enese ettepanekud mingeid ter-vishoidlikke, vaid just alasti kihi-huvi.

Nende ettepanekute teos-tamine ei tähendaks Eestis mitte ainult haiguskind-lustuse alal reaktsiooni, vaid haiguskindlustuse täielikku lammutamist.

Haiguskindlustus on Eesti iseseis-vuse kestes ulatuslikult ja sisult are-nenud. Need alused ja põhi-mõtted, millele rajatud praegu tegutsevad haige-kassad, on õietijaka alutult seaduseandja poolt määra-tud. Ei ole usutav, et tegelikus elus proovitud, kindlaks ja otstarbekoha-seks osutunud põhimõtted ja alused kõrvale heidetakse ning hüpe tehakse katsete tühimikku vaid sellepärast, et mõnele apteekrile pähe tuleb Eestis levitama hakata „uusi ideid“.

Igatahes „uusi ideid“ imbub üle piiri küll Saksamaalt kui ka teistest fašistlikest riikidest, kus rahvas on asetatud õigusteta katsejänese ossa.

Eestis tuleb haiguskindlustus väl-ja arendada neil põhimõtteil ja aluseil, mis on sotsiaalkindlustuse ajaloos välja kujunenud ja õigeteks tunnis-tatud tegeliku elu poolt ja mis on maksvusel kõigis kultuurriikides, kel-le elavat organismi ei ole suutnud mürgitada fašistlik liikumine.

Eestis on tarvis vaid laiendada haiguskindlustuse ulatust ja muuta mõnd abistamisnormi, näiteks sün-nitusabiraha maksmise tähtaega suu-rendada. Kõik muu võib jääda endi-seks, tegelik elu ei ole tõendanud, et siin mingeid olulisi muudatusi tarvis oleks.

Oma seisukohad on Eesti haige-kassade ja tööliste-teenijate organi-satsioonid avaldanud juba läinud aastal, märkides teatavakssaanud eel-nõus vaid mõningaid puudusi, pida-des, näiteks, vastuvõtmatuks kassa-liikmete arstiabi maksustamist, nõudes haigekassade senise omavalitsuse säi-litamist, olles fõhreri-õigustega asja-devalitsejate vastu jne.

Haiguskindlustuse ulatuse laiendamisel, mida tahetakse teostada uue seadusega, ei võiks sündida haiguskindlustuse alal reaktsioon, vaid reform. Sellepärast ei tule mitte arvestada töösturite, apteekrite koja, arstide koja ja teiste esinduste säärase seisukohtadega, mis ei taotle mitte

Eestis sotsiaalkindlustuse väljaarendamist, tööliste ja teenijate kindlustamist sotsiaalse viletsuse vastu, rahva tervishoiu olude parandamist.

Kitsad ärihuvid peavad rahva üldhuvidele ruumi andma, olgu need siis apteekrite või erahaiglate ettevõtjate ärihuvid.

Haigekassade päevaküsimusi.

K. Lukk.

Haigekassade ülesandeks on peale haigete ravi tegutseda ka profülaktika, s. o. haiguste ärahoidmise, ja tervishoiu alal.

Selleks jääb aga liig vähe majanduslikke võimalusi, kui arvestada haigekassadel lasuvaid õigustatud ja õigustamatuid kohustusi.

Ka takistab profülaktika alal tegutsemist liig suur kassaliikmete läbikäik, sest pole stabiilset kassaliikmete koosseisu.

Haigekassade suhtes valitseb mõnedes ringides väga imeline seisukoht. Ollakse arvamusel, nagu oleksid haigekassad asutatud arstkonna ja apteekide rikastamiseks. Haigekassadel ärgu olgu midagi. Haigekassa ülesannet tahetakse näha ainult selles, et ta olgu raha vastuvõtmise ja väljaandmise automaat, kuna kassaliikmeile arstiabiandmine ja nende varustamine arstimitega tahetakse jätta eraalgatuse hooleks. See seisukoht, mida eriti mõned apteekide omanikud rõhutavad ja propageerivad oma isiklikes huvides, pole millegagi põhjendatud.

Haigekassade ülesandeks on kassaliikmete abistamine, aga mitte arstkonna ja apteegiomanike rikastamine. Seepärast peab haigekassadel olema täieline vabadus avada oma raviasutusi ja apteekte vastavalt liikmeskonna elulistele vajadustele.

Veel vähem on haigekassad kliinikute ja erahaiglate lüpsilehmaks.

Arstide ringides on kuulda olnud häält, et haigekassad demoraliseerivad arste.

See arvamine on väga ja väga ekslik. Ennem küll leidub arstide seas neid, kes demoraliseerivad oma

liigse vastutulelikkusega kassaliikmeid. Ei arvestata küllaldaselt haigekassa võimalusi. Tehakse korraldusi ja võetakse ette ravi, mida kassaliige omal arvel arstiabi tarvitades poleks kunagi ette võtnud. Antakse vabastusi otse massiliselt, mis pole millegagi põhjendatud. Üksikute juhtumite loetlemisest tuleb ruumi kokkuhoiu mõttes loobuda. Seda ei saa ütelda kõikide arstide kohta, kuid on küllalt neid, keda peaks korrale kutsuma.

Rahva seas on liig suur usk arstirohude tervendavasse mõjusse. Seda ebausku peaksid arstid vähendama, aga tihti suurendatakse veel seda, soovitades ja kirjutades igasuguseid kõlavanimelisi ja kallihinnalisi arstimid. Ja kassaliikmed on ka väga nõudlikud selles suhtes, kuna rohud iu kassaliikmele midagi ei maksa. Kassaliikmel puudub regulaator oma isikliku rahakoti näol, mis omal arvel arstiabi tarvitajale tõmbab arstiabi ja arstimite tarvitamisel kindlad piirid.

Tartu üldhaigekassa arstide selektuse järgi oli osa kassaliikmeist oma nõuetega väga tagasihoidlik siis, kui rohud pidi kassaliige apteegist välja ostma ja ta arstimite hinna haigekassalt kviitungi vastu tagasi sai. Siis on kassaliikmed tihti arsti keelunud lihtsamaid aineid, nagu sidemeid, vatti, bensiini jne. välja kirjutamast, kuna kassaliikmeil neid kodus juba oli olemas. Kuid sellest ajast alates, kui haigekassa avas oma apteegi ja rohude saamine anti vabaks, on nõuded põhjalikult muutunud. Nüüd on arstimite väljakirjutamise keelmise asemele tulnud nõudmine arstilt igasuguste ainete väljakirjutamiseks.

Liialduste kohta arsti- ja rohuabi

alal ja arstimite mõju kohta kirjutab kadunud dr. Juhan Luiga oma „Poliitilistes päevamuredes“ väga tabavalt sõna-sõnalt järgmist: „Arste ei ole kaugeltki nii palju tarvis, kui palju neid vabritseeritakse. Inimesed surevad ka arstide kiuste. Mõnele saab valu vähendada. Enamasti näib praeguse arstikunsti juures nii olevat, et arstimine kasulik on arstile ja Saksa arstirohtudele ja arstiriistade vabrikutele, kui haigele.“

Nüüd vaatleksime haigekassade vahekordi.

Üks suurematest haigekassadest pidas arstikonnaga rasket võitlust pikade aastate kestes. Pidi ajuti leppima arstidega, kel polnud nimetamisväärselt erapraktikat ja kes olid sunnitud astuma haigekassa kindlapalgalise teenistusse. Kuid see haigekassa jäi lõpuks võitjaks. Nüüd on olukord põhjalikult muutunud. On leitud tublisid jõude ja neid ametisse palgatud ja neile maksetakse ka väärilist tasu. Ja vabadele haigekassa arsti kohtadele joostakse tormi. Nüüd näib, et see haigekassa on ühest äärmusest läinud teise. Selle asemel, et leida endale kohaseid jõude vabalt praktiseerivate arstide hulgast või neid ise kasvatada, peetakse õigemaks teistelt haigekassadelt nende vilunud jõude endale meelitada ülepakkumise teel.

Võistlus ja ülepakkumine peaks vähimalt haigekassade vahel ära jääma.

Oma palgaolude ja teenistustingimuste parandamise eest on arstkond isegi valvel oma seltside, ühingute ja Arstide koja kaudu.

Haigekassad peaksid võtma juhi-seks Moosese käsu: Sina ei pea hirmustama oma ligimese sulast ega ümmardajat.

Siinkohal tahaksin märkida ka seda, et ilmneb üksikuid märke, mis haigekassade omavahelisi vahekordi näitavad sellastena, missugused need ei tohiks olla.

Haigekassade vahekord peaks olema kõige parem. Üks haigekassa peaks rõõmu tundma teise edust ja üks haigekassa peaks olema teisele heatahtlikuks toeks ja nõuandjaks.

Aga mida me näeme? Näeme väiklast kadedust ja ületrumpamise püüet. Püütakse oma saavutusi tõsta esile selle eesmärgiga, et oma naabreid näidata halvemaisena kui nad tõepoolest on. Sellast püüdu oleme märganud mõne vabriku haigekassa esindaja juures.

Teisel pool püütakse väikesi arstiabi kulusid esile tõsta, põhjendades neid oma viimisteldud ja põhjaliku kontrolliga. Kuid selle juures jäetakse märkimata haigekassa asend ja liikmete koosseisu erinevus, mis ometi on väga olulise tähtsusega. Ei saa ometi seada ühe pulga peale haigekassasid, kus 90% liikmeist elab linnas ja ainult 10% maal, haigekassadega, kus ainult 30—50% liikmeist elab linnas ja 50—70% maal. Linnades on arstiabi märksa kättesaadavam kui maal ja selle tõttu ka arstiabi tarvitamine võrdlemisi sage, mida ükski kontroll ei ole võimeline tunduvalt vähendama. Kahtlemata on kontrollil oma mõju arstiabi tarvituse sagedusele, kuid see pole ainuke tegur. Ei tule ka unustada, et suuremates keskustes on eriarste igal alal, nii et kõikidel arstidel pole vaja olla tuhatkunstnik ja eriarst igal alal, nagu näiteks jaoskonnaarst seda oma jaoskonnas peab olema olude sunnil. Samuti on suuremates keskustes igasuguseid eriraviasutusi, mis väiksemates linnades puuduvad, näit röntgeni- ja raadiumiravi, vesiravilad jne. Ja neid asutusi kasutatakse ka haigekassa haigete ravimisel. Seepärast tuleks nõuda rohkem põhialikkust võrdlustes ja arvestada kõiki asjaolusid, et pilt oleks õige. Kontrolli vajalisust ja selle mõju ei saa eitada, kuid muude asjaolude mõju arstiabi kulude suurusele tuleb ka arvestada.

Ebaterve nähtusena haigekassade vahekorras märgiksin üht erakordset juhtumit.

Ühe haigekassa alla on arvatud teatav ehitustööde ettevõtte. Sama ettevõtte ehitas peale muude tööde üht koolimaja, mis asub teise haigekassa ringkonnas. Selle koolimaja juure viis ettevõtja töölisel oma endisest töökohast teiste tööde juurest. Need töölisel suuremalt osalt kuulusid haigekassa liikmete koosseisu oma

elukoha järgi. Ja haiguskindlustusmaksu tasus ettevõtja sellele haigekassale, kus ta töölised olid juba kindlustatud. Kuid sama chitustöö oli kindlustusameti poolt millegipärast arvatud ka teise haigekassa alla. Viimane haigekassa nõudis samalt ettevõtjalt omakorda kindlustusmaksu, kuigi neile oli teada, et selle ehituse juures töötavad töölised kuulusid teise haigekassa koosseisu, kelle eest haiguskindlustusmaks oli juba tasutud. Kuid uue töökoha haigekassa asus selle summa ettevõtjalt sissenõudmisele sundkorras. Sellast talitusviisi ei saa õigeks pidada. Tohiks ometi ükskõik olla, missuguse haigekassa kaudu haiguskindlustus teostatakse, peasi on see, et haiguskindlustus oleks teostatud. Kui üks haigekassa oli huvitatud sellest, et teatud isikud just selles haigekassas oleksid kindlustatud, siis oleks vahekorrad tulnud lahendada kahe haigekassa vahel. Ja tööandjat, kes oli oma haiguskindlustuse kohustuse täitnud, ei oleks tulnud tülitada. Tundus, et käesoleval juhul talitati liiga bürokraatlikult.

Kui juba on bürokraatiast juttu, siis olgu märgitud, et ka haigekassa on sunnitud vahel bürokraatlikult talitama, et mitte vastollu sattuda järelevalveasutustega — revisjonikomisjoniga, tööinspektoriga ja teistega, kellele kuulub haigekassade järelevalve.

Siinjuures esitaksin ühe koomilise juhtumi, mis selgus selle tõttu, et tahegi ära hoida järelevalveasutuste võimalikku märkust haigekassale.

Tartu üldhaigekassa sai ühe veskiomaniku Aleksander B. kaudu arstistasu arved väljamaksmiseks. Sellenimelist isikut polnud kassaliikmete nimestikus, küll oli aga Aleksei B. Päriti järele, kas Aleksei ja Aleksander B. on üks ja sama isik või on tegemist kahe inimesega. Saadud vastus oli järgmine:

„Üldhaigekassale.

Vastuseks Teie kirjale 16. skp. teatan: Minu tööstuses ei ole rohkem B-sid kui üks — vene keeles Aleksei ja eesti keeles Aleksander. See on ühe ja selle sama isiku nimi, palun seda arvesse võtta.

Kõige austusega (allkiri).“

Asi oli veskiomaniku meelest jumalikult lihtne, tekitas aga haigekassale asjata kirjavahetust.

Haigekassade Liidu konverentsidel ja kongressidel on mitmel puhul jõutud otsusele, et meie kindlustussüsteemis on asjata kaks paralleelset asutust — haigekassad ja kindlustusühisused, viimaseid isegi kaks. Ja need asutused vaidlevad omavahel ja käivad kohut, vaieldes selle üle, kas teatav juhtum tuleb lugeda õnnetusjuhtumiks või harilikuks haiguseks. Advokaadid teenivad ja kindlustusasutused kannavad kulu ning kohus viidab oma kallist aega. Kui need kaks kindlustusala antaks ühe asutuse hoole, siis otsustataks küsimused koha peal kohut tülitamata. Tööasutustel oleks kahe asutuse asemel tegemist ainult ühega. Ja ühe asutuse valitsemise kulud jääksid kindlasti ära. Et haigekassade osas valitsemise kulud oleksid suured, seda tõendada ei või. Haigekassade kulud valitsemise alal on väga mõõdukad.

Küsitav on, kas meie väikeses ja hõreda rahvastikuga riigis on haigekassasidki tarvis praegusel arvul. Saadaks toime ka vähema arvuga. Kuid me oleme juba aastaid kuulnud käitiste ametnike soovist asutada oma erihaigekassa. Eraametnike koda valmistavat isegi sellekohast eelnõu. Ka on kuulda, et äriteenijad tahavad asutada oma erihaigekassasid. Nendele püüetele tuleb kindlasti vastu astuda. Meile pole tarvis kiratsevaid kääbus-haigekassasid, vaid elujõulisi suure liikmeskonnaga haigekassasid.

Kuid liig suurel haigekassal on ka oma pahed. Haigekassa jääb kassaliikmeist liig kaugele ja muutub nagu mingiks kroonuasjaks. Kassaliige kaotab sel juhul huvi haigekassa saatuse vastu ja umbusk võtab maad.

Haigekassa ja kassaliikmete vahemaa on nüüdki kujunenud liig suureks. Uhele poole on jäänud haigekassa kui tagasihoidlik jagaja, teisele poole kassaliige, kes tihti nii palju ei saa kui ta tahaks saada. Ja siis on tüli palju ja haigekassa on ikka süüdlane.

On kadunud see ideaalne vaade haigekassale, mis oli domineeriv hai-

gekassade asutamise ajal. Siis kuul-
dus tihti ütlust: „See on ju meie oma
kassa, mida vaja hoida.“

Nüüd on sellane vaade, et haige-
kassa on ainult selleks, et sealt võtta.
Ja haigekassa, kui sellane, muretsegu,
et oleks anda. On valitsemata pääs-
nud põhimõtte, et „milleks ma mak-
san, kui ma ei tarvita“.

On vaja palju ja väga palju selgi-
tustööd selleks, et kassaliikmeil olek-
sid selged haigekassa võimalused ja
et neid majanduslikke võimalusi tuleb
hoida nendeks juhtudeks, kui on tegemist tõsise haigusega.

Kes on selle selgitustöö tegija?

Eks ikka haigekassad, Haigekas-
sade Liit ja need isikud, kes kuulu-
vad haigekassade tegelaste ridadesse.

Haigekassade Liit on teinud sel
alal märkimisväärt tööd nii suuli-
selt kui ka oma ajakirja „Töö ja Ter-
vise“ kaudu. Ja seda võrdlemisi väi-
keste kuludega.

Meie vabariigi suurim haigekassa
on aga pika aja kestes hiilanud oma
liidust eemalolekuga.

Meie naabreil lätlasil on pealinna
haigekassad ja nende tegelased liitu
kandvaks jõuks. Meil on osad, kah-
juks, ümberpööratud.

Haigekassade kontakt tööinspekt-
siooniga on kohati hea, kohati rahul-
dav, kuid kohati jätab see soovida.

See kontakt peaks olema igal pool
väga hea, ja selle eest peaks valvel
seisma nii üks kui teine pool. Kon-
takt peaks olema heatahtlik ja tihe,
see oleks asjale ainult kasuks.

Teatavasti käib tööasutuste halda-
jate vastu kaebuste esitamine töö-
inspektorite kaudu.

Saadetakse kaebusi, ja politseilisel
juurdlusel vahest selgitatakse tõelised
palgasummad ja haigekassa eest var-
jatud isikute koosseis. Kuid need
jäävad haigekassale teadmatuks.

Seepärast peaksid haigekassad nä-
gema politseijuurduse tulemusi enne
seda, kui kaebus edasi saadetakse va-
nemale tööinspektorile või kohtule, et
oleks võimalis varjatud kindlustus-
makske politsei juurdluse põhjal kind-
laks määrata ja sisse nõuda.

Palju jätab soovida käitiste haige-

kassa alla arvamise kord, mis vajab
hädapärast muutmist. On sellest
konverentsidel ja kongressidel rää-
gitud ka varemalt, kuid kõik soovid
on jäänud hüüdjaks hääleks kõrves.

Tegelikult on nüüd olukord sellane,
et hooaja tööstused, ehitustööd ja
turbatööstused tulevad siis haigekassa
alla, kui neid töid tegev käitise hal-
daja seda teha tahab. Sundkorras
kindlustusameti kaudu nende haige-
kassa alla arvamine toimub väga pik-
kaldaselt. Näiteks arvati ühes kind-
lustusameti ringkonnas uued, kevadel
tegevust alanud ehitustööde ja turba-
tööstused haigekassa alla augustikuu
viimsetest päevadest alates, s. o. siis,
kui turbatöö juba oli lõpukorral. Ei
saadud kindlustusameti kokku, kuna
liikmed olid suvepuhkusel.

Oleme läbi elanud ka need ajajär-
gud, kus kindlustusameti koosolekuid
peeti paar korda aastas sel lihtsal
põhjusel, et polnud tühiseid summasid
kindlustusameti liikmeile päeva- ja
sõiduraha maksmiseks.

Oleks vajaline seaduseandlikult
kindlaks määrata, et poleks vaja mingit
allaarvamist. Teatavad käitised
peaksid haiguskindlustuse alla kuulu-
ma automaatselt, ilma ühegi erilise
allaarvamiseta. Kindlustusnõukogu
poolt kindlaksmääratud aastaaruande
kava järgi tuleb haigekassa aastaaru-
andes näidata ka töövõime kaotuseta
haigusjuhtumid või, teiste sõnadega,
anda aru selle kohta, missuguste
haiguste puhul on arstiabi tarvitatud.
Seejuures tuleb lahutada mehed nais-
test ja töölised ametnikest. Peale-
selle tuleb lahutada esimesed visiidid
korduvaist. Aastaaruande selle osa
täitmine on seotud liig suure ajakulu-
ga, kuid ka see töö tehakse. Haige-
kassades, kus ambulantsid on sisse
seatud, on see töö veeretatud ambu-
lantsi arstidele. Kuid nendes haige-
kassades, kus arstiabi antaks lepingu-
arstide kaudu, tuleb see töö teha haigekassa
kantseleil. Raske ja aegaviit-
tev on see töö, kuid seda tehakse jääb
tunne, et nende andmete väärtus on
liig väike, kuna diagnoosid on vä-
ga ja väga ebamäärased ja mitte-
midagi-ütlevad, näit., palavik, peavalu,
närvihaigus, närvlikkus, verevaesus,

maohaigus, soonte haigus jne. Tuleb isegi ette diagnoos „tühjad nurgad“, mis peab tähendama aborti. Oma diagnoosiga paneb sellele kõigele krooni pähe üks jaoskonnaarst, kelle diagnoosid on jumalikult lihtsad. Nii esitati haigekassale selle jaoskonnaarsti tasuarved, kus mitu perekonnaliiget oli arsti juures käinud. Kassaliikme lapse arstiasu kviitungile oli märgitud „lastehaigus“, naise tasukviitungile diagnoosina „naistehaigus“. Pilt oleks olnud täieline, kui kassaliikme enese arstimistähele oleks olnud märgitud „meestehaigus“, kuid sinna oli siiski märgitud „rheumatismus“. On ka sellaseid arstimistähti, kus arst märkis „Jumal teab, mis tal viga on“. Neil asjaoludel tekib arvamine, et see suur töö, mis tuleb teha arstivisiitide puhul märgitud diagnooside statistika koostamisel, on asjatu, ja et saadav pilt on väga ebamäärane ning niigel ja tulemused ei ole väärt, et seda võrdlemisi suurt tööd teha ja selleks aega kulutada. Sellele otsusele on jõudnud ka Riigi Statistika Keskbüroo haigekassade aasta-aruandeid läbi töötades.

Lõpuks tahaksin tähelepanu juhtida ühele asjaolule, mis vajaks korraldamist.

Haigekassad on majanduslikel põhjustel sunnitud olnud perekonnaliikmete kohta maksma panema teatava ooteaja. Kui vana kassaliige ühe kassa alt teise alla üle läheb, siis on ta selles viimases haigekassas uus liige ja ta perekond saab abi teatava ooteaja järele. See olukord ei ole loomulik. Haigekassa määrustesse tuleks võtta punkt, et ühe haigekassa alt teise alla üleminekul jääb ooteaeg ära.

Need küsimused, mida oma sõnavõtus olen puudutanud, on haigekassade tegelasile tuttavad, kuid ma pidasin siiski vajaliseks neid puudutada.

Tuleb nende peale ka tulevikus tähelepanu juhtida, et haigekassade raskused oleksid teada mitte ainult haigekassade tegelasile, vaid ka neile, kel seaduste ja määruste andmisel on sõnake kaasa rääkida, et oldaks teadlik avalikuks tulnud puudustest ja nende kõrvaldamiseks astutaks vajalisi samme.

Eraapteegid ja haigekassa.

Eraapteekide tulud näitavad tõusu.

Eraapteekrid teevad katsed viia haiguskindlustuse seadusse niinimetatud „vaba apteegi valikut“, s. o. teha sunduslikuks kassadele rohtude võtmise kõikidest apteekidest. Põhjendusteks on: 1) apteekide võrk satub raskustesse, kui kassaosaliste suurenemisel töö jääb haigekassa apteegile; 2) kassaosaliste huivid nõuavad rohuabi tihedamat võrku.

Et näidata, kuidas ka eraapteekide tegevus, hoolimata Tallinna Ühishaigekassa apteegi tegevusest, on aina suurenenud, avaldame andmed Tallinna apteekide läbikäikudest, mis ilmselt näitavad, et jutt apteekide raskustesse sattumisest kassaosaliste arvu suurenemise tõttu on arvudega ümberlükatav.

Nimelt on viimase 3 aasta kestes Tallinna Ühishaigekassa kassaosaliste arv tõusnud umbes 17.000 võrra. Apteekide läbikäigud aga näitavad, et see pole eraapteekidelt tööd ära võtnud, vaid nende läbikäik on sellest hoolimata tõusnud järgmiselt, kui võtta aasta 1932 (millal kassaliikmeid oli 15.000) 100-ks:

Tallinna eraapteekide läbikäikude võrdlus
1932. ja 1936. a.
(1932. a. = 100)

Apteegi nimetus	Läbikäik 1932. a.	Läbikäik 1936. a.	Tõusu indeks (1932 = 100)
Puksov'i apteek	11394.51	19315.22	169,6
Volff'i „	13328.53	18595.21	139,5
Schneider'i „	61936.84	85324.64	137,7
Gnadeberg & Leyden'i apt.	77954.78	105659.52	135,5
Tuberg'i apteek	19019.56	25121.81	132,0
Kadrioru „	48505.42	62995.57	129,8
Jõksi „	29694.54	37583.91	126,5
Matson'i „	36109.54	45539.91	126,1
Mikheim'i „	24755.90	29827.12	120,4
Urm'i „	19573.21	23146.36	118,2
Suur-Pärnu „	15276.31	17237.22	112,8
Georgiin'i „	36098.56	38943.34	107,8
Kuik'i „	37134.06	39850.15	107,3
Vallner'i „	22318.60	22824.73	100,2
Kurrot'i „	26074.26	25960.49	99,6

Tallinna eraapteekide läbikäikude summa
võrdlus 1932. a. kuni 1936. a. ;
(1932. a. = 100)

Aastad	Summa	Tõus % / % (1932 = 100)
1932	479.175,18	100
1933	467.701,54	97,6
1934	505.597,03	105,5
1935	553.522,78	115,5
1936	597.925,20	124,7

Seega langeb ära peapõhjendus apteekide raskustesse sattumisest kassaosaliste arvu suurenemise tõttu. Teine põhjendus (kassaosaliste huvid) peaks jääma, ilma sunduseta, huviosaliste endi lahendamata. Ka praegu on Tallinna Ühishaigekassal lepingud 17 apteegiga mingi, kui tekib vajadus, saab seda arvu igal ajal suurendada ka ilma sundusliku kohustuseta.

Sunduslik kohustus võiks viia ära oma apteegilt 50% tööd. See tähendaks arvudes järgmist (1936. a. andmed, ümarguselt):

Oma apteegist antud retsepte
kassaosalisile taksihinna järgi Kr. 250.000
Hinnaalandus 35% 92.500
Puhaskasu 34.800 „ 127.300

Jääb puhaskulu Kr. 122.700

Kui 50% sellest tööst oleks eraapteekides (vaba apteegi valiku juures), siis saaks haigekassa taksihinna vaid 20% hinnaalandust. Seega oleks tulnud tasuda:

Eraapteekidele 125.000 — 20% = Kr. 100.000
Oma apteegile pool praegusest
kulust „ 61.350

Kokku Kr. 161.350

või Kr. 38.650 rohkem kulu. Tegelikult aga oleks vahe suurem, sest vähema läbikäigu juures langeb ka omaapteegi puhaskasu.

Ei ole mingit mõistlikku põhjust haigekassa apteekide tegevuse piiramiseks ja „kõrgist apteekidest“ rohtude võtmise sunduslikuks tegemiseks.

Apteekrid võitlevad siin vaid oma tulude õigustamata suurendamise eest, lähtudes vaid ärimehe seisukohalt. Kassaosaliste ja rahva huvid aga ei ühtu siin põrmugi ärimeeste omadega.

Kümme aastat Tartu üldhaigekassa hambaarstimiskabineti tegevust.

Karl Lukk, Tartu üldhaigekassa asjaajaja.

Maksva haiguskindlustuse seaduse järgi kassaliikmed saavad: 1) esimest abi äkiliste haiguste ja õnnetusjuhtumite puhul, 2) ambulatoorset ravi, 3) sünnitusabi ja 4) haiglas ravimist.

Hammaste ravi kohta ei leidu erilist määrust ja seda tuleb anda nii palju kui see mahub ambulatoorse arstiabi mõiste alla.

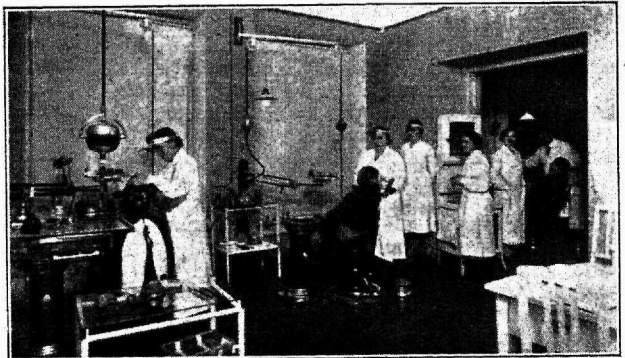
Hammaste plombeerimise kohta ei leidu aga seaduses mingit nõuet ja seepärast tõlgitseti seadust säärast, et hammaste plombeerimine ei kuulu sellele abi hulka, mida haigekassa liikmed on õigustatud saama. Hammaste plombeerimist ei saanudki kassa-

liikmed ega nende perekonnaliikmed seni, kuni arstiabi andmine oli tööandjate käes ja see sündis tööandjate kulul. Vaevalt keegi julgeski sel ajal oma hammaste plombeerimise arvet esitada tööandjale väljamaksmiseks.

Kui mõni tööasutus oligi lepinguvahekorras hambaarstiga, siis oli see rohkem moepärast ja hammaste ravi ning plombeerimist said ikkagi ainult käitiste juhtivad jõud, kuna tööliiskonna hammaste ravi piirdus ainult nõuandega ja hädakorral valutava hamba väljatõmbamisega.

Kassaliikmete ravi haigekassa korraldusse võtmise järele asuti ka hammaste plombee-

Tartu Üldhaigekassa hambaarstimiskabinetti töötamas: dr. A. Pärn, dr. A. Joa-Hiie, dr. J. Suurküla, teenija A. Sepa, teenija A. Annus, kabineti juhataja dr. J. Valdmann ja patsientide toolidel.

rimise küsimuses teisele seisukohale. Haigekassad leidsid, et ka hammaste plombeermine kuulub haigekassa otsekoheste ülesannete hulka, ning asusid selle seni söödis-seisnud raviala korraldamisele.

Nendes haigekassades, kus kassaliikmete arstimine on veel tööandja korralduses, on haigekassad püüdnud korraldada kassaliikmeile ja nende perekonnaliikmeile hammaste ravi ja plombeermist haigekassa kulul, kuigi see kassaliikmete osas peaks sündima tööandja arvel.

Esialgul korraldasid haigekassad hammaste ravi ja plombeermist lepingu-hambaarstide kaudu.

Ka Tartu üldhaigekassa korraldas algul hammaste ravi era-hambaarstide kaudu, kellega astuti lepinguvahekorda.

Kuid peagi selgus, et eraarstide kaudu ravimine ei ole otstarbekohane. Tulid mõtete lahkuminekud haigekassa ja hambaarstide vahel. Hambaarstid nõudsid „paremate plombide“, s. o. hõbe- ja portselanplombide, eest ravialuselt lisamaksu, mida ka makseti. Kuid hiljem esinesid lisatasu maksjad kassaliikmed haigekassa ees kaebustega, et nendelt on põhjusest nõutud lisatasu.

Ka oli mõtete lahkuminekuid läbiviidud ravi hulga suhtes, kuna kassaliikmed ei olnud ega võinudki olla teadlikud sellest, mis-sugusel määral nende juures läbiviidud ravi vääris tasu.

Tekkis umbusalduse õhkkond abitarvitaja, hambaarsti ja haigekassa vahel.

Seda, kahjuks, mõnel juhtumil päris põhjendatult. Nii tuli haigekassal ühe muulasest hambaarstiga isegi kohtuprotsess läbi viia, mis lõppes hambaarsti süüdimõistmise ja vangistustaristusega, kuna ta oli haigekassale esitanud liialdatud arved ja pannud arvesse sellast ravi, mida üldse polnud tehtud.

Peale selle tuli mõtete lahkuminekuid hammaste ravi ja plombeermise tasu suuruse küsimuses, mis 1926. aastal läks isegi nii kaugele, et lepingu-hambaarstid katkestasid haigekassa arvel haigete vastuvõtmise.

Tekkinud olukorrast väljapääsmiseks saavutati kokkulepe ainsa hambaarstiga, kes oli nõus haigekassa abiõiguslike ravima haigekassale vastuvõetavil tingimustel.

Hiljem saavutati küll kokkulepe ka teiste hambaarstidega, kuid edaspidiste üllatuste ärahoidmiseks otsustas Tartu üldhaigekassa volinike peakoosolek oma hambaarstimiskabineti avamise küsimuse jaatavalt. See sündis 1926. aastal.

Tartu üldhaigekassa hambaarstimiskabineti eeltööd viidi lõpule 1927. aasta sügiseks.

Kabineti sisseseadjaks ja juhatajaks valis haigekassa juhatus dr. J. Valdmanni, kes oli juhatausele nõuandjaks hambaarstimiskabineti sisseseadmise küsimustes juba 1927. aasta septembri- ja oktoobrikuus.

See valik oli haigekassale õnnelik, kuna dr. J. Valdmann oli ülikooli lõpetamise järele end hambaarstimise alal täiendanud ning omas oma alal küllaldase vilumuse. Oma teadmisi täiendas ta veelgi Riia ülikooli juures mitmel korral, kuna sel ajal Tartu ülikooli juures puudus hambaravi õppetool. Dr. J. Valdmann on oma tööd haigekassa

hambaarstimiskabinetis kümne aasta jooksul teinud täie innu ja armastusega, pidades esmajoones silmas oma ravialuse vajadusi ja soove, kuid selle juures alati arvestades haigekassa võimalusi. Oma tööga on dr. J. Valdmann ära teeninud haigekassa juhatuse, oma kaasteenijate ja laialise patsientuuri täielise lugupidamise ja rahulolemise.

Esialgne hambaarstimiskabineti teenijaskonna koosseis moodustati järgmiselt: dr. J. Valdmann, hambaarst A. Köster ja teenija A. Annus. Hambaarst A. Köster omas Tartu üldhaigekassa teenistusse astudes kaugel üle kolmekümneaastase praktika.

Elnimetatud koosseis kinnitati teenistusse 1. nov. 1927. a. alates. Hambaarstimiskabineti ruumid ja sisustuse vaatas Tartu linnarst üle 9. novembril 1927. a. ja andis töötamiseks loa. Sama kuupäeva tuleb lugeda hambaarstimiskabineti asutamise päevaks.

Väga libedalt see oma hambaarstimiskabineti avamine siiski ei läinud. Senised lepingu-hambaarstid ei saanud leppida uue kabineti avamisega, kuna sellega vähenesid nende teenistusvõimalused. Et haigekassa hambaarstimiskabineti avamist takistada, selleks lansseeriti endiste lepingu-hambaarstide poolt ajakirjandusse kirjutusi, milles püüti näidata oma kabineti asutamise otstarbetust ja selle sisustuse algelisust, mille juures ei jäetud puudutamata ja kahtlustamata isegi hambaarstimiskabineti arstlikku koosseisu. See aktsioon luhtus ja kinnitas veelkord seda, et oma hambaarstimiskabinetti tuleb avada igasuguste vastutöötamiste kiuste.

Hambaarstimiskabinetti avati Aleksandri tän. 38.

Kabinetis oli esialgu kaks hambaarstitooli, üks jalaga sõtkutav puurmasin ja teine elektripuurmasin ning kõik vajalised arstimisriistad.

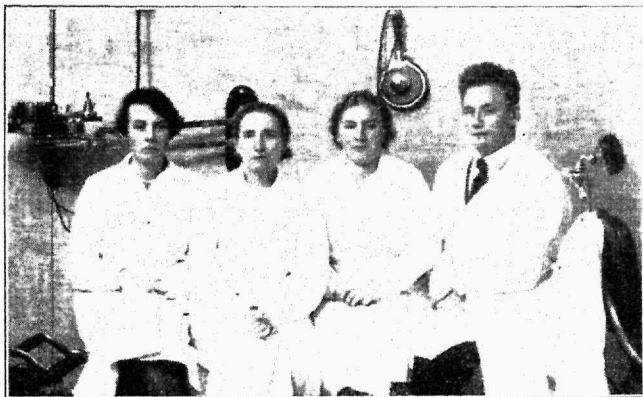
Haigete vastuvõtt toimus viis tundi päevas, kella 9—11-ni ja 4—7-ni, millal töötasid arst ja hambaarst kokku 10 töötundi päevas. See vastuvõtuaeg kui soodsaim kassa abiõiguslikele on jäänud püsima kimmee aasta kestes, Hommikupoolsed tunnid on peaaegselt perekonnaliikmeile, kuna õhtupoolsed tunnid on reserveeritud kassaliikmeile.

Oma hambaarstimiskabineti avamisega suurendati kassaliikmete ja nende perekonnaliikmete soodustusi hambaravi alal. Nii pandi kassaliikmeile ja perekonnaliikmeile portselan- ja hõbeplommid haigekassa arvel, millised varemalt kuulusid eritasu alla.

Perekonnaliikmete hambaid enne kabineti avamist haigekassa arvel ei plombeeritud, kuid kabineti avamisega võimaldati niihästi kassaliikmeile kui ka perekonnaliikmeile täieline hammaste ravi ühes plombeermisega, millist ravi anti kõigile täiel määral ilma ühegi ooteajata. Ainukeseks kitsenduseks on nõue, et perekonnaliikmed peavad maksma 25 senti plommilt plommimaterjali hinna katteks.

Neli aastat töötas hambaarstimiskabinetti esialgse koosseisuga. Kuid 1931. aasta 1. septembril loosus haigekassa teenistusest hambaarst A. Köster, minnes Tallinna ühishaigekassa hambaravi ambulatooriumi juhataja kohale. Tema asemele esialgu arsti ei palgatud, kuna majandusliku kriisi tõttu oli kassaliikmete arv

Tartu Üldhaigekassa hambaarstimiskabineti arstid: dr. J. Suurküla, dr. A. Pärn, dr. A. Joa-Hiie, kabineti juhataja dr. J. Valdmann.

tublisti langenud. Lühikest aega katsetati ühe arstiga, kuid peagi selgus, et üks arst ei tule tööga toime. Juba 16. septembrist 1931. a. palgati teiseks arstiks dr. A. Joa-Steinfeld (nüüd Joa-Hiie), kes oli hammaste ravi-
mist õppinud Viini ülikooli juures ja praktiseerinud arstina Tartu ülikooli kliinikuis. Sellest ajast peale määrati päevaseks arsti töötundide arvuks seitse tundi, sellest 2 arsti töötundi hommikupoolel ja 5 töötundi õhtupoolel. See töötundide arv oli küllaldane selleaegse madala konjunktuuri tõttu kokku kuivanud liikmete arvu nõuete rahuldamiseks hamba-
ravi alal.

Üldisest majandusliku olukorra paranemisest tingituna hakkas ka kassaliikmete arv tõusma, mis tegi 1933. aastal vajaliseks hambaarsti töötundide arvu suurendamise üheksa tunni peale päevas. Nende lisatundide täitmiseks palgati hambaarstimiskabinetti dr. M. Stukis, kes astus 6. novembril 1933. a. haigekassa teenistusse alatiseks. Varemalt oli ta asendanud suvepuhkusel olijaid arste.

1933. aasta novembrikuul alates seati sisse haigete ettekirjutamine, et ära hoida korduvate haigete liiga kauast ootamist.

Ette kirjutati iga töötunni peale 4 haiget, mida peetakse normaalseks hambahaigete vastuvõtul.

Ühes kassaliikmete arvu pideva tõusuga suurenes ka abitarvitajate hulk, mistõttu suurendati töötundide arvu veelgi. 1. jaanuarist 1935. a. alates määrati arsti töötundide arv kümne tunni peale päevas. 1936. aasta septembrikuus suurendati seniste arstide töötundide arvu 13 tunni peale päevas, pikendades arstide tööaega. Kuid peagi selgus, et pole otstarbekohane arstide tööaega venitada liig pikaks ja osutus vajaliseks palgata juure uus jõud. Uuele kohale palgati dr. A. Pärn, kes oli lõpetanud Tartu ülikooli hambaarsti erialal. Dr. A. Pärn asus oma kohale 26. okt. 1936. a. Sellest ajast alates määrati päevane arsti töötundide arv 15 tunni peale, millest 6 tundi oli hommikupoolel ja 9 tundi õhtupoolel.

1937. aasta algul selgus, et koosseisu tuleb veelgi suurendada või jälle abiandmist hammaste ravi alal vähendada. Volinike peakoosolek otsustas küsimuse viimase ettepaneku kasuks, määrates, et esimese kolme kassaliik-

meks oleku kuu jooksul hambaid haigekassa arvel ei plombeerita ja esimese liikmeks oleku aasta jooksul pannakse haigekassa arvel ainult kolm plombi. Seejuures jääb siiski võimalus haigekassa hambaarstimiskabinetis ka esimesel liikmeks oleku aastal saada täielist plombeermist tingimusel, et abiõiguslik maksab üle kolme plommi ulatuvate plombide pealt 25 senti plommimaterjali hinna kattteks.

Kuid peakoosolek tegi juhataesle ühtlasi ülesandeks kabineti tööjõudu suurendada.

Selle ülesande täitmiseks osteti käesoleval aastal veel üks hambaarstitool, puurmasin ja vajalised arstiriistad.

28. augustil lahkus hambaarstimiskabineti teenistusest dr. M. Stukis, siirdudes Tallinna ühise haigekassa hambaarstimiskabinetti. Tema asemele palgati dr. J. Suurküla, kes asus oma kohale 30. augustil.

20. septembrist 1937. a. alates suurendati arstide töötundide arvu 18 töötunni peale, millest 6 tundi tuleb töötada hommikupoolel ja 12 töötundi õhtupoolel. Ühtlasi tuli suurendada koosseisu ka lihtteenijate osas.

Haigekassa hambaarstimiskabineti koosseisus oli 10. aastapäeval neli arsti ja kaks lihtteenijat.

Haigekassa hambaarstimiskabineti arstlik koosseis on oma ettevalmistuselt ja vilumuselt alati olnud esmajärguline ja võimeline igasugust ravi läbi viima, ka sellast ravi, mille läbiviimisele üksikult töötav hambaarst oma erakabinetis mõeldagi ei või.

Eriliseks soodustuseks on asjaolu, et hambaarstimiskabinetis töötab korraka mitu arsti, kellest ühel on suured kogemused kirurgilisel alal. See võimaldab raskematel haigusejuhtudel konsultatsiooni, mis on vajaline diagnoosi ja raviviisi kindlaksmääramiseks.

Hambaarstimiskabineti sisseseadet on alatiselt täiendatud ja uuendatud. Nii uuendati sisseseadet 1936. aastal põhjalikult. Nagu eelpool tähendatud, kuulus hambaarstimiskabineti sisustusse esialgu kaks hambaarstitooli ja kaks puurmasinat, neist üks jalaga sõtkutav. Kümneks aastapäevaks oli kabinetis neli hambaarstitooli, neist 2 niinimetatud täielist operatsioonitooli, ja 4 elektripuurmasinat, kuna jalaga sõtkutav puurmasin on lastud „erru“ ja seisab tagavaraks.

Hambaarstimiskabineti asukohta on kümne

aasta jooksul muudetud kolmel korral. Nii asus kabinett 9. novembrist 1927. a. kuni 29. juulini 1936. a. Aleksandri tän. nr. 38; 29. juulist kuni 14. oktoobrini 1936. a. Kalevi tän. nr. 18 ja 14. oktoobrist 1936. a. alates kuni käesoleva ajani Ülikooli tän. nr. 28. Praegused kabineti ruumid on kindlasti paremad endistest ruumidest, kuna haigete vastuvõturuumid on küllalt avarad, ja eriti valged.

Kümne aasta jooksul hambaarstimiskabineti tehtud töö hulk on aukartustäratav, mille kohta olgu tähendatud järgmised arvud:

1) Plombeeritud on 38.002 hammast. Kui arvestada iga plommi peale 1 gramm plommimaterjali, saame 38 kilo ehk $2\frac{1}{2}$ puuda plommimaterjali, millest lõviosa on hõbeplommid.

2) Välja on tõmmatud 12.134 hammast, mille hulk võrdub umbes 16 liitritele.

3) Ühekordset hambaravi on antud (närvisuretamine, valuvaigistamine jne.) 8798 korda.

4) Hambad kivist puhastatud 5372 korral.

5) Abscesse (mädanikke) avatud 492.

6) Igemeid ravitud 6442 korral.

Hambaarstimiskabinetti on toodud üle 30.000 arstimistähe, millega on tehtud üle 130.000 visiidi.

Eeltoodud arvud räägivad iseene eest ja tõendavad seda, et haigekassa hambaarstimiskabineti avamine kümne aasta eest oli põhjendatud ja õigustatud. Seda enam, et hambaarstimiskabinetti on oma tööga suutnud võita abiõiguslike täie usalduse ja lugupidamise, nii töö kvaliteedilt kui ka käitumise poolest. Samuti oli hambaarstimiskabineti poolt antud abi olnud küllaldane arvestades haigekassa kandejõudu.

Tuleb ainult soovida, et töö hambaarstimiskabineti jaoks veel palju aastakümneid niisama heade tagajärgedega, milleks soovime hambaarstimiskabineti ja tema personaali jõudu ja edu ka tulevikus.

Kogemusi töötulide lahendamises.

Johannes Mihkelson.

Tööliskoda koos üleriiklike kutseühingute esindajatega esitas pikema märgukirja Riigihoidjale, milles nõuti kutseühingutele tööliste esindamise õigusi töötüli puhul. Seejuures on juhtivate isikute poolt avaldatud arvamist, nagu tähendaks kutseühingutele tööliste esinduse õiguse andmine alati suuri streike ja rahutusi.

Tegelik elu on näidanud, et kui ametiühingud on tugevad, siis tuleb suuremaid ja avalikke võitlusi tööandjate ja tööliste vahel võrdlemisi harva ette. Mõõdunud aasta oli see suhtes meie ülemere naabri — Rootsi — juures kõige kujukamaks näiteks. Rootsis on ametiühinguline liikumine tugevam kui kunagi varem — keskliidul on üle 80.000 liikme. Mõõdunud aastal tuli aga ette ainult 170 tööseisakut ja 104 sümpaatia-aktsiooni. Töötulide tõttu läks kaduma kõigest 234.304 tööpäeva. See on väiksem arv 1916. aastast saadik. Iga ametiühingu liikme kohta tuli aastast 0,3 kadumalainud tööpäeva.

Kogu aasta jooksul tuli aga ette tervelt 4.804 töötüli kollektiivlepingute sõlmimise, nende pikendamise ja õige tõlgendamise pärast. Nende töötulide tulemusena tõsteti 214.821 töölise tunnipalku, tükitööpalku tõsteti 63.748 töölisel ja ületundide eest saadi suuremat tasu 37.228 töölisele. Puhkuspäevi suurendati 83.645 töölisele kollektiivlepinguis. Töötulidest oli hõlmatud 630.755 ametiühingute liiget. Uusi kollektiivlepinguid sõlmiti 282.605 organiseeritud töölise ja 26.185 organiseerimata töölise kohta.

Sellaste suurte töötulide puhul on huvitavaim, et 94,3% töötulidest, mis hõlmasid 99,1% töötulist osavõtva ametiühingute liikmeid, lõppesid rahulike läbirääkimiste teel. Ainult 0,9% liikmetest oli sunnitud streikima või sattusid lokaali alla. Siia juure on arvatud ka sümpaatiastreigid ja -aktsioonid.

Streigi ja lokaali toetuseks makseti kõigest 485.686 krooni, s. o. madalaim arv, mis Rootsis 20 aasta jooksul aastast streigi toetuseks on maksetud. Tavaliselt ulatusid toetused miljonisse kroonidesse.

Aastavahetusel oli Rootsis sõlmitud ametiühingute ja tööandjate vahel 9.429 kollektiivlepingut, mis korraldasid töö- ja palgaolusid 658.834 organiseeritud töölisel ja 70.033 organiseerimata töölisel. Seega kuulus Rootsis kollektiivlepingute alla kokku 728.867 töolist. Ilma kollektiivlepinguta, või kelle töö- ja palgaolud olid teisiti korraldatud, oli aastavahetusel 98.542 ametiühingute liiget või 13% organiseeritud töolistest.

Tööandjate pooltel oli kollektiivlepingutega seotud 42.548 tööandjat.

Rootsi kogemused näitavad, et ka soodsal majandusliku konjunktuuri ajal pole tarvis mõelda, et streik on ainuke viis, kuidas tööliste saavad oma asju tööandjatega õiendada. Kui töölised on tugevasti organiseeritud, siis aetakse asju kainelt ja tööandjad ei provotseeri oma poolt asjatuid tööseisakuid. Tööseisakud suures ulatuses on kahjulikud nii töölisele kui ka tööandjale. Sellele tulemusel on tugevate ametiühinguliste liikumistega maades juba ammu jõutud. Seniste kogemuste põhjal püüavad mõlemad pooled hoida streigist, kui selleks on vähegi võimalusi.

Muidugi ei jää sellases olukorras streigid tulemata, kuid neid võetakse ette harva ja ikkagi niisugustel aladel, kus veel kollektiivlepingu traditsioonid pole kasvanud sügavale või tahetakse alles esimest korda lepingut sõlmida. Näiteks aasta tagasi rootsi metsatöölised streikisid kuude kaupa seepärast, et suured aktsiaseltside juhatused keeldusid üldse astumast metsatöölise liiduga läbirääkimistesse ega tahtnud sõlmida kollektiivlepingut.

Kui võrrelda meie tööandjate seisukohti,

siis ei taheta meil kollektiivlepinguist teadagi. Ainult streigiga pealesurutud kollektiivlepinguid on suuri vaevu vastu võetud ja nendegi kinnipidamisest tahetakse loobuda esimesel võimalusel. Ametiühingud on pidanud korduvalt pöörduma kohtuvõimude poole ja sundima tööandjaid kollektiivlepingute täitmisele.

Seejuures tuuakse ette väiteid, et ega meie (tööandjad) ole põhimõtteliselt kollektiivlepingute vastu, aga meie töölised on alles arenemata ja me ei saa talitada seepärast välismaa eeskujuga järgi. Meie ametiühingute kasnad ei võimaldavat võtta vastutust kollektiivlepingu täitmise eest enda peale.

Tegelikult on aga sellaseil väitel vähe alust, sest kollektiivlepingu rikkumisi ametiühingute poolt meie kohtu praksises on vaevalt esinenud. Samuti on kollektiivlepinguis üles tõstetud kindlaksmääratud tagatisrahad lepingu rikkumise eest võrdlemisi väikesed. Tavaliselt ei tõuse need üle 50—150 krooni. Üksikuis ametiühingute lepinguis tõusevad need üle 250 krooni. Sellaseid summasis suudavad ka meie kehvad ametiühingud garanteerida, kui aga tööandjad ainult tahaksid valmis olla lepingu sõlmimiseks. Kui aga tuleks lepingu tegelik sõlmimine, siis leiaksid tööandjad jälle mõne muu põhjenduse, mille pärast nad ei nõustu lepingule alla kirjutama.

Kui tuletada meele möödunud töövõitlusi ja -streike, siis võib täie kindlusega ütelda, et suurem osa neist oleks jäänud ära või halvemal juhtumil oleks kestnud kõigest paar päeva, kui meie tööandjail oleks olnud ausat tahet tööliste kutseühinguid tunnustada ja nendega astuda lepingu-vahekorda. Kutseühingud on pidanud sundima tööandjale peale oma seisukohad. Kui enam mingit väljapääsu mitmenädalase tööseisaku järele polnud, siis asuti läbirääkimisele ja lepingu sõlmimisele.

Meil on ametiühingud sõlminud mitmel alal kollektiivlepinguid ja neid ka korralikult pidanud. Kullasepad, potisepad, parketitöölised, osalt plekisepad j. t. on suutnud oma töö- ja palgaolusid korraldada ühiste aktsioonidega.

Inglise tööliste sotsiaalpoliitilisi nõudmisi.

Inglise ametiühingute kongressil oli esitatud 4¼ miljonit ametiühinguliselt organiseeritud töolist. Kongressil toonitati, et riik ei tohi tööliste ja tööandjate vaheliste õigus-suhete korraldamises minna liig kaugele, nagu see on sündinud totaalriikides.

Kongressil kiideti pikemate vaidluste järele heaks ametiühingute ja töölispartei ühine kava vanaduspensionide muutmiseks. Valalisele isikule nõuti üks inglise nael nädalas pensioni (üle 18 krooni) ja abielupaarile 35 šillingit (umbes 31,85 kr.). Leskede ja vaestelaste toetust tuleks tõsta. Vanaduspensionid hakatakse maksma 65-aastaselt. Pensioniõigusliku isiku naine hakkaks pensioni

Nahatöölise lepinguid peeti omal ajal ainult ajutiselt, nii kaua kui oli karta tööliste streigi uuestipuhkemist. Hiljem asuti nende massilisele rikkumisele. Sel puhul olid töölised isegi osalt süüdi, kuid siin tuleb arvestada selle ala erilist iseloomu, sest kingsepatöölised olid suure enamuses just kodus töötajad, kellele tegevust on igal juhul raske kontrollida, ja kes olid alles hiljuti astunud ametiühingusse ning polnud omandanud veel ametiühingulist distsipliini.

Kokku võttes võib öelda, et meil seniste kogemuste järgi pole takistusi ametiühingute poolt kollektiivlepingute sõlmimiseks. Kui siin tekivad takistused, siis ikkagi tööandjate poolt, ja nende poolt ette toodud väited annavad end kergesti ümber lükata.

Praegu poevad tööandjad töötulide lahendamise komisjoni sundotsuste varju, ja komisjon ei võta, ei tea küll mis põhjusel, kunagi töölise kollektiivlepingute nõuet arutusele. Senises töötulide lahendamise praksises on olnud küllalt juhusel, kus tööliste nõuded pole olnud niivõrd suunatud otsesele palgatõstmisele üksikutes tükitöö või päevatöö normides, vaid palkade ühtlustamisele ülespoole ja uute palkade kindlustamisele kollektiivlepinguga. Komisjon on alati eraldanud kollektiivlepingu nõudmisi üldistest tööliste nõudmistest.

Kui meil tahetakse viimasel ajal käia teiste põhjamaade orientatsiooni järele, siis tuleks ka tööliste ja tööandjate suhete korraldamise mõttes põhja poolt eeskujuga võtta. Pealegi on see ala kõige hõlpsam, kus meie suudaksime oma põhjapoolsetele naabritele järele jõuda, ilma et meie majandus seetõttu kannataks või ei suudaks kanda kollektiivlepingutega korraldatud töösuhteid ja palku. Tööliste ja tööandjate omavaheliste organisatsioonide vahel laheneks mõnigi asi elule otstarbekohasemalt kui seaduse sundnormidega korraldamisel. Näiteks viimasel inglise ametiühingute keskliidu kongressil võeti vastu otsused, et riik hoidku end liigselt tööliste ja tööandjate vahele segamast.

saama juba 55-aastaselt. Rahva üldise raudgastamise tõttu tõusevad vanaduse vastu kindlustamise kulud aastas praeguselt 237 miljoni naela pealt 305 miljoni naelani 1956. a. Kindlustuskulude suurenemise tõttu osutub vajalikeks ka kindlustatute maksustamise sisseseadmine. Naised maksaksid nädalas 9 pentsi ja mehed 1 šillingi (68 senti naised ja mehed 91 senti).

Edasi nõuti üldist elustandardi tõstmist, eriti aga maatöölise oma, tööpuuduse vastu kindlustuse laiendamist ja toetusnormide tõstmist, sundusliku koolikohustuse tõstmist 16 aastale ja tööaja lühendamist 40 tunnille 48 tunni tasuga.

Võitlus palgalise puhkuse eest Inglismaal.

J. M.

Võitlus palgalise puhkuse eest jat-
kub kõikjal, kus see veel teostamata.
Tähtsaimaist tööstusmaist puudub
Inglismaal palgaline puhkus. Ameti-
ühingute korduvate pealekäimiste töt-
tu asutas tööminister küsimuse uuri-
miseks erilise komitee. Inglise ameti-
ühingute liidu esimees Citrine esi-
tas mainitud uurimiskomiteele pika
memorandumi, kus käsitletakse palga-
lise puhkuse küsimusi. Memorandumi
järgi on inglise ametiühingud juba
alates 1911. a. nõudnud palgalist puh-
kust. Rahvusvahelise tööbüroo andmeil
on juba 38 riigis seadustega korraldatud
palgalise puhkuse küsimus, kas
kõigile või osale töölisile. 22-s riigis
hõlmavad palgalise puhkuse seadused
kõiki töövõtjaid, s. o. füüsilise ja
vaimse töö tegijaid, töölisi ja amet-
nikke.

Inglismaal on seni ametiühinguil
õnnestunud kollektiivlepingute kaudu
saavutada palgalist puhkust umbes 4
miljonile töölisle kestusega 3—24 päe-
vani. Puhkuse tasud arvestatakse kol-
lektiivlepinguis väga mitmel viisil,
kuid enamikus keskmise teenistuse põ-
himõtte järgi. Palgalise puhkuse kesk-
miseks pikkuseks kollektiivlepinguis
on üks nädal.

Praegune olukord ei rahulda ameti-
ühinguid, sest 18 miljonist palgalisest
saab kõigest 4 miljonit puhkust; vii-
masest arvust on umbes 2 miljonit ke-
halise töö tegijad ja neist 2 miljonist
on vähesed, kes saavad üle nädala puh-
kust. Ratsionaliseerimise ja mehhani-
seerimise kiire areng, töötempo tõus
ja monotoonsuse suurenemine põhjus-
tavad puhkuse vajalisust rohkem kui
kunagi enne.

Ametiühingute ettepanekute järele
peaks puhkus korraldatama järgmi-
selt: kõigile palgalisile kindlustatakse
vähimalt 12-päevane puhkus, arvesta-
mata seaduses ettenähtud puhkepäevi.

Sellane puhkeae oleks kindlustatud
isikuile, kes on töötanud 12 kuu kestel
vähimalt 1800 töötundi. Kes on töötä-
nud alla aasta, saavad 1 päev puhkust
iga kuu, s. o. 150 töötundi eest. Eel-
toodud puhkuse aja pikkuse arvestuse
alused ei pruugi olla fikseeritud seadu-
ses, vaid määrusis või kollektiivlepingu-
s. Puhkuse saamise õigustamiseks
tarviline töötamise aeg arvestatakse
ka mitme tööandja juures töötamise
järele. Puhkuse aeg olgu jaotamatu,
kuid ainult erandjuhtumel võib seda
jaotada kaheks nii, et üks pool puh-
kuse ajast ei ole lühem kui 6 tööpäeva.
Puhkuse tasu peab vastama vähimalt
kollektiivlepinguis kindlaksmääratud
tunni- või nädalateenistusele. Kui töö-
lise palk koosneb peale rahalise tasu
veel naturaaltasust, siis peab ka puh-
kuseaegne tasu sisaldama naturaali-
palga. Puhkuseks tarvilise, n.-n. oote-
aja arvestamisel ei võeta arvesse töö-
lise kasuks kaotsiläinud tööaega hai-
guse, õnnetuse, perekondlike juhtu-
mite, kaitsevæeteenistuse, avalike ko-
hustuste ja tegevuse vahetamise ajal
ettevõttes, küll aga loetakse tööleping
katkestamatuks töötüli ajal. Iga kokku-
lepe, mis on sihitud palgalise puhkuse
vältimiseks, on kehtetu. Isik, kes puh-
kuse ajal teeb kõrvalist palgalist tööd,
kaotab õiguse puhkuse tasule. Palga-
list puhkust korraldavad seadused ja
määrused ei või halvendada tööandjate
ja töövõtjate vahelisi kokkuleppeid,
preemiaid ega kombeid, mis töölisile
paremaid tingimusi kindlustavad.

Seaduse teostamiseks peab olema
nähtud ette sanktsioonid. Tööandjad
peavad pidama raamatuid, milles on
märgitud iga palgalise töölepingu sõl-
mimise aeg, puhkuse kestus, mis pal-
galine on õigustatud saama, puhkusele
mineku aeg ja tasu selle eest.

Eeltoodud aluseil püüavad inglise
ametiühingud saavutada palgalise puh-
keaja seadust.

Trükitoöliste töötute abistamine.

A. Offenbach.

Ülemaalse Eesti Trükitoöliste Liidu volikogu kinnitas uue töötaoleku puhul abistamise määruse, mis hakkab kehtima 1. jaanuaril 1938. a.

Tsentraliseeritud abiandmine. Seni andis iga trükitoöliste ühing liikmeile töötaoleku puhul iseseisvat abi. Need abi normid erinesid vastavalt ühe või teise ühingu otsustele. Iga ühing määras samme suuruse oma vabale kapitalile vastavalt.

Tegelikult trükitoöstuses on näha alati tööliste siirdumist ühest linnast teise. Liit koguni soodustab sellist rändamist, kuna sellega tabatakse mitut sihti: 1) töötute kaadri vähenemine koha peal, 2) tööpakkumise ühtlustamine, 3) töötuile töötötmise kergendamine.

Liidul on reisifond, mille summadega abistatakse ühest kohast teise reisismist.

Tekkis vajadus töötuse sammete ühtlustamiseks, mis kergendaks asjaajamise korda ja asetaks liikmed ühesugustesse tingimustesse. Selleks koondati töötaoleku fondid liidu juure.

Igal pool töötaolek ei ole ühtlane, vaid on ühes linnas suurem, teises vähem. Üksik ühing, kus palju töötuid, võib tööpuuduse ajal raskustesse sattuda.

S a m m e d. Trükitoöliste kassad ei ole veel sedavõrd tugevad, et võiksid kindlustada kõigile liikmemaksu maksjate kategooriatele küllaldast abistamist. Trükitoölistel on sihiks maksa kõrgemat liikmemaksu. Selle ergutamiseks töötuse puhul antavad sammed esinevad kategooriate järgi. Ühinguks makseti kategooriate järgi 2,5 kroonist kuni 9 kroonini nädalas töötuse abiraha. Uue määruse järgi on sammed järgmised: I kategooria liikmemaks — nädalas abi 12 kr., II — nädalas abi 9,60, III — nädalas abi 7,20, IV — nädalas abi 4,80, V — nädalas abi 3 kr.

1. kategooria liige maksab nädalas 1 kroon liikmemaksu, 2. — 80 senti, 3. — 60 senti, 4. — 40 senti ja 5. — 25 senti. Kategooria valik on liikmeil vaba. Nii on säilitatud kategooriate vaheline suhe ka töötuse sammetes. Kui madalad kategooriad saavad mitte just suurt abi (3 kroonist — 4,80), siis ülemad saavad enam-vähem korraliku. Tegelikult püütakse oskustöölisi panna maksa ülemiste kategooriate järgi liikmemaksu. — need normid vastavad tänapäeva ametiühingule. Nii on olnud organiseeritud trükitoöliste seisukoht välismaile kui ka meil.

S a m m e t e k e s t v u s. Juhtsõnaks on ametiühingul — mida kauem liige on ametiühingus ja mida kauem ta maksab liikmemaksu, seda suurem õigus on tal nõuda enda abistamist hädakorral. Seepärast on sammed korraldatud nii, et mida rohkem nädalaid liige on maksanud liikmemaksu, seda kauem võib ta saada töötuse puhul abi.

Nii on trükitoöliste keskfondis määratud kindlaks järgmine kestvusaeg nädalate viisi: kui on maksetud liikmemaksu 1040 ja enam nädalat, siis on abiõiguse nädalate arv 60,

780 — 50, 520 — 40, 260 — 30, 156 — 20, 104 — 15, 52 — 10.

Nagu näeme, suureneb abiõiguslike nädalate arv, kuigi mitte suhteliselt, liikmemaksude summa suuruse järgi. Kui abivajaja on töötu, siis arvestatakse temale kokku kõik maksetud nädalad ja sellekohaselt määratakse kindlaks abinädalate arv.

Sageli ei vaja töötu abi terve abiõiguse aja kestes, saades vahepeal tööd. Kuid järgmisel korral, kui ta abi vajab, arvatakse abiõiguslike nädalate üldsummast juba saadud abinädalad maha.

Sellasel korral, kui liige on ära kasutanud kõik abinädalad, võiks tekkida juhtum, et ta ei saakski edaspidi enam töötuse korral abi. Näiteks: liige on maksanud liikmemaksu 780 nädalat, s. t. liige olnud 15 aastat, ja võtnud mitmel korral abi kõik õigustatud abinädalad — 50 nädalat. Näib, nagu tal ei oleks enam õigust abi saada. Et seda ära hoida, on loodud juure veel lisanädalate süsteem.

L i s a n ä d a l a t e k e s t v u s. Lisatoetust antakse sel puhul, kui abi on kõigi abiõiguse nädalate eest välja võetud ja liige on selle järele tasunud uuesti 52 nädalat liikmemaksu. Sel korral oleks lisanädalate arv järgmine:

1040 liikmemaksu nädalat — lisanädalaid 50, 780 — 40, 260 — 30, 156 — 20, 104 — 10, 52 — 52 —

Kui liige on tasunud ainult 26 nädalat maksu pärast abiõiguslike nädalate eest abi väljavõtmist, siis antakse talle lisatoetust pooles suuruses. Need töötud, kes on maksanud alla 104 nädala maksu, saavad 52 nädala maksu tasumisel uuesti 10 nädalat ja 26 nädala järele 5 nädalat sammet.

Sellega oleks kaotatud senine puudus abistamise süsteemis, millele on trükitoöliste ühingute seni palju etteheiteid tehtud.

F o n d i k u l u d e k a t e. Ühingu juures teostatud abiandmine sündis ühingu vabade summade arvel. Liidu alla tuues määrati igale ühingu maks — 15 protsenti laekunud liikmemaksudest. Selle summa maksab iga ühing, vaatamata sellele, kas ühingul on üldse töötuid või mitte. Selle protsendi väljakujunemine sündis seniste kogemuste põhjal. 1937. a. aruande järgi võib loota üle liidu laekunud liikmemaksudest umbes 13.000 krooni. Ei ole oodata, et see summa näitaks suuremat kõikumist allapoole. Seega fondi tulu — 15 protsenti — oleks umbes 2000 krooni. Liidu piirides teostatud uurimused senise kulu üle töötute abistamisel on annud maksimumis 1900 krooni aastas. Ainult pärast 1928. a. olid töötute abisummad suuremad, kuna töötute arv oli suur streigi tagajärjel. Seepärast ei võidud seda aega võtta protsendi arvutamise aluseks.

Siiski, igaks juhuks, on fondi määrustik tehtud painduvaks ja kui on näha raskusi, siis võib liidu volikogu igal ajal suurendada nii protsenti kui ka muuta muid norme. Nii oleks kindlustatud tsentraliseeritud fondi tasakaalustatud tegevus.

Haigekassade tegevusest

Haapsalu ühise haigekassa peakoosolekult.

Haapsalu ühine haigekassa pidas oma era-
korralise peakoosoleku pühapäeval, 14. nov.
1937. a., Haapsalu haigekassa ruumides, al-
gusega kell 11.30. Koos oli 20 volinikku.

Koosoleku avas kassa juhatause esimees E.
Jaani.

Koosoleku juhatajaks valiti haigekassa re-
visjonikomisjoni liige J. Soom ja protokoll-
jaks asjaajaja E. Teras.

Kassa 1937. a. 10 kuu tegevuse kohta and-
is ülevaate asjaajajale, millest nähtub, et kassa
tegevus on olnud küllalt rahuldav ja et kassa-
saosaliste perekonnaliikmed ei ole eelarves
ettenähtud summat ära tarvinud. 10 kuu
tegevuse aruanne kinnitati ühel häälel.

1937. a. lisaelarves otsustati juhatause
ettepanekul ära jätta perekonnaliikmete 25%
juuremaks arstivisiitidelt ja sõidurahadelt,
välja arvatud suuremad kodused operatsioo-
nid, kus see juuremaks endisel kujul alles
jääks. Praeguse elukalliduse tõttu otsustati
kassa teenijaile ühekuine teenistustasu lisata-
suna eelolevaiks pühiks välja maksa. Lisa-
eelarve võeti esitatud kujul ühel häälel vastu.

1938. a. liikmemaks otsustati jätta endi-
seks, see on 2% kassaliikme teenistustasust.

1938. a. eelarves otsustas volikogu kassa-
teenijate palku tõsta järgmiselt: asjaajajal
senise Kr. 70.— asemel Kr. 100.—, kantselei-
tööjõul senise Kr. 70.— asemel Kr. 80.— ja
Ellamaa Turbatööstuse juures töötaval abi-
jõul senise Kr. 7.50 asemel Kr. 15.—. Prae-
guse elukalliduse tõttu on see teenijate palka-
de tõstmine õigustatud. Selle muudatusega
võeti 1938. a. eelarve hääleteenamusega vastu.

Päevakorras oli ka kassaosaliste ravi kor-
ralduse haigekassa kätte võtmine. Asjaajaja
üksikasjalisest seletusest nähtub, et puuduliku
ravikorralduse all kannatab $\frac{1}{6}$ kassaosalisi,
ja kui ravikorraldus tuleks haigekassa kätte,
mida käitised meeleldi näeksid, siis ei para-
neks ka selle $\frac{1}{6}$ seisukord. Pealegi on lähim-
as tulevikus oodata uut haiguskindlustuse
seadust. Neil põhjusil tuleks loobuda ravi-
korralduse haigekassa kätte võtmisest.

Avaldati mõtteid teoksil oleva uue haig-
guskindlustuse seaduse üle, kuidas Haapsalu
ühisel haigekassal oleks parem, kas liituda
mõne suuremaga, näiteks Tallinna Ühise Hai-
gekassaga, või jääda tegutsema iseseisva
riikonna kassana.

Koosolek. kus valitses tõsine töömeeleolu,
lõppes kell 13.15.

Volinik.

Narva üldise haigekassa apteek

asub nüüd uutes ruumides, Hermanni tän.
15/17. Uued ruumid on palju avaramad,
süüdamad ja nägusamad apteegile kui seni-
sed. 6. nov. oli apteegi uute ruumidega ja
sisseseadega juhatause poolt tutvuma kutsutud
arstid, tööinspektsiooni ametnikud, ajakirja-
nikud jne. Apteegi uutesse ruumidesse asu-
misele püüdsid takistusi teha eraapteegid, asi
läks isegi riigikohtuni, kuid võitis, nagu see
ka täiesti õige on, haigekassa. Püütakse hai-

gekassa asutustele, mis rahva tervishoiu hu-
vides väga tarvilised, ärimeeste poolt teha
igasuguseid raskusi. Ei taheta lubada haige-
kassadele ei haiglaid ega apteekte — võimal-
datagu vahekasu eraettevõtjatele. Otse jõhk-
raid seisukohti avaldatakse ka üldse haigus-
kindlustuse vastu, juhitud üksikisikute oma-
kasust, unustades rahva tervise ja hea käe-
käigu huvid. Haigekassadel ja nende tege-
lasil tuleb säärase omakasupüüdlike ja rah-
va eluhuvidele vaenuliste püüete ja seisukoh-
tade vastu ka edaspidi pidada visa võitlust.

**Kohtla-Järve haigekassa kauaaegne
asjaajaja**

J. Jän es lahkus 6. nov. oma seniselt kohalt,
asudes elama Tallinna. Lahkumise põhju-
seks oli asjaolu, et perekond asub Tallinnas,
kus J. J. abikaasa töötab hambaarstina üld-
haigekassas.

Haigekassa uueks asjaajajaks palgati
Järve valla ametnik H. Korpus.

Kohtla-Järve haigekassa arstiks

kutsuti dr. H. Kurba, kes varem oli Viru-
Nigulas jaoskonnaarstiks, hiljem aga prakti-
seeris Sondas.

Kohtla-Järvel on ravikorraldus ettevõtte
käes, kuna perekonnaliikmeile korraldab ar-
stiabi haigekassa. Ettevõtte teenistuses on
kaks arsti ja hambaarst.

Sindi ühishaigekassa maja on valmis.

Haigekassa asutused on paigutatud juba
oma hoonesse. Uues majas on ka ruumid
ambulantsidele ja hambaravikabinetile. Ravi-
korraldust tahetakse nüüd täiendada. Arva-
tavasti sünnib edaspidi nende haigete vastu-
võtt, kes väljas käia võivad, ambulantsides,
muidugi ravitakse voodis lamavaid haigeid ko-
dus ja haiglais.

Tartu üldhaigekassa alla arvati

5. jsk. kindlustusameti koosolekul 22. nov.
59 käitist, neist Malkovi ja Mölderit ehitus-
ettevõtte 30, „Rooli“ autogaraži ehitustööd
23, „Mareti“ trüki- ja köitekoda 14, teised
1—7 töölisega.

Tallinna ühishaigekassa hoone ehitamine

Tõnismäele on rahvuslikus ehituskomitees
heaks kiidetud, kuid vastavatel asutustel tu-
leb veel plaane kaaluda.

Karistati ehitusettevõtjat. Elva jaoskonna-
kohtuniku juures oli arutusel tuntud ehitus-
ettevõtja Maks Edenbergi süüdistusasi Tartu
üldhaigekassale valeteadete andmises, mille
eest Elva jaoskonnakohtunik teda karistas
10-päevase arestiga. Kohtus tehti tunnista-
jate varal kindlaks, et Maks Edenberg on
möödunud aasta lõpul Tõravere silla ehituse
juures töötanud mõnede tööliste palga näida-
nud Tartu üldhaigekassale peaaegu 50 prots.
vähemana sellest, mis töölised tegelikult tee-
nisid.

— Karistati Tartu tööstuste omanikke.
Tartu 2. jaoskonnakohtuniku juures tulid
arutusele Tartu töösturite Heinrich Vesteri
ja Mendel Schapiro süüdistused Tartu üldhai-
gekassale valeteadete andmises. Kohtus H.

Vester end süüdi ei tunnistanud, kuna aga M. Schapiro tunnistas end süüdi. Sellele järgnesid ka vastavalt karistused, nii karistati Heinrich Vesterit 4-kuise vangistusega, kuna Mendel Schapirot karistati 1-kuise arestiga tingimisi.

H. Vester, kes peab Tartus, Võidu tän. nr. 11, saapatööstust, oli annud Tartu üldhaigekassale 1935. a. sügisest kuni 19. juunini 1937. a. tööliste palkade suuruse kohta valeteateid, makstes tööliste suuremat tasu kui ta seda oma teatelehtedes haigekassale teada andis. Ka olevat ta annud tööliste tööleasumise kohta ebatäpseid andmeid.

M. Schapiro peab Tartus rätsepatööstust. Ta oli annud samuti haigekassale valeteateid, märkides tööliste tasu 3. nov. 1936. a. kuni 3. dets. 1938. a. vähemana kui ta seda tegelikult maksis. Ka tööliste tööleilmumise aeg oli M. Schapirot valesti teatatud.

„Postimees“.

Sotsiaalkindlustus

Vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamine Soomes. 31. mail 1937. a. anti Soomes vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise seadus, mis haarab kogu rahvast ja mis oma üldjoontelt sarnleb 1935. a. valitsuse eelnõule.

Kindlustus on maksev kõigi tööliste kohta, alates 18 aasta vanusest, välja arvatud need isikud, kes seaduse maksamahakkamisel 55-da eluaasta on ületanud.

Kindlustuse läbi viimiseks moodustatakse sellekohased organid — juhatus, laiendatud juhatus ja nõukogu. Juhatus koosneb eesistujajast ja vähemalt kolmest liikmest, kes on ministrinõukogu poolt määratud. Juhatusse kuuluvad kõik ülesanded, mis ei käi teiste valitsusorganide alla.

Laiendatud juhatus, kes koosneb juhatusel liikmest ja vähemalt kuuest muust liikmest, kes samuti ministrinõukogu poolt määratakse, ülesandeks jääks kodukorra ja sotsiaalkindlustuse eelarve koostamine ja nende küsimuste otsustamine, mis juhatusel poolt neile ülesandeks tehakse. Valitsemisnõukogu, kelle liikmed nimetatakse parlamendi poolt, valvab sotsiaalkindlustuse organide järele ja koostab nende tegevusest aruande, mille igal aastal esitab parlamendile. Harilikult moodustab kogukond ühe kindlustusringkonna. Siiski võib juhatus tarbe korral ühe kogukonna jaotada mitmesse ringkonda, või vastupidi, mitu kogukonda võivad koondatud olla ühe ringkonna alla. Kohapealne ametnik-asjaajaja valvab selle järele, et ainult töövõimelised isikud kindlustuse alla kuuluksid, kogub andmeid ja teateid pensionäride seisukorra kohta jne.

Kindlustussummad saadakse tööliste kui ka tööandjate maksudest, riigi ja kogukonna toetustest ja teatud osast alkoholi müügist saadud tuludest.

Kindlustusmaksuna võetakse teatud protsent kogukonnamaksu alla kuuluvailt sissetulekuilt: esimesel viiel aastal tuleb tasuda 1% maksu alla kuuluvailt sissetulekuilt, mis aastas on 50—500 marka. Kuuendal aastal tõu-

seb maks 2% palkadest, mis on 75—1000 marka aastas.

Kui aastane sissetulek mõlemail abielupoolel kokku on vähem kui 10.000 marka, siis selle maksu, kes ei teeni peaosas ülalpidamisest, alandatakse 60%-le kõige väiksemast maksust. Muidu igal kindlustatul tuleb tasuda maks ka oma naise eest, kui viimane ei oma kogukonnamaksu alla kuuluvat sissetulekut. Maksust on vabastatud isikud, kes on jõudnud 64. eluaastani või invaliididena toetust saavad, keda aasta läbi hoolekande poolt ülal peetakse.

Igale kindlustatule määratakse osamaksu suurus kogukonnamaksu toimikonna poolt. Harilikult tuleb kogukonnamaksuga koos tasuda ka osamaks. Kui kindlustatu omab veel muid sissetulekuid peab ta ka neile sissetulekuile vastava osamaksu ära tasuma. Iga kindlustatud tööliste kohta peab tööandja ühe osa maksust kandma.

Pensionimakse korraldavad kogukonnad ja selleks on erilised pensionikassad.

Pensionikassasse tuleb osa alkoholimonopolist ja riigi poolt antud toetus. Riik on juba aastaid kogunud toetusrahasid invaliidisuse ja vanaduse vastu kindlustamise otstarbel. Need toetussummad tõusevad 600—700 miljonile margale, millest 200 miljonit sotsiaalkindlustuse põhikapitaliks, 300 miljonit aga pensionikassasse üle kantakse. Ülejääk läheb organide ülalpidamiseks.

Pensionimise õigus on isikuil, kes on 65 aastat vanad ja vähemalt 10 aastat osamaksu maksnud. Pensioni invaliidisuse puhul tuleb anda isikuile, kes vähemalt kolm aastat on olnud töövõimetud, need on isikud, kes kehaliste ja vaimsete vigastuste tõttu omal jõul ülalpidamist ei suuda teenida. Pensionist jäävad ilma tööised, kelle invaliidisus on tekitatud sihilikult, seadusevastase töötamise või hooletuse tagajärjel. Pensioni töövõimetuse puhul koosneb põhipensionist ja lisasummast.

Põhipension moodustatakse 25% osamaksumust. Põhipension oleneb vanusest, misugune on loetud kindlustuse alla. Nii on põhipension isikul, kes juba enne 25 aastat kindlustuse alla on loetud, 700 marka aastas. Kui pensioni hakatakse kasutama pärast 50-ndat eluaastat, on põhipension nii palju 15-dikke kui palju aastaid on pensioni saamise ja 64 aasta vahel.

Kui kindlustuse alla arvatakse 25—40 aasta vanuses, siis on põhipension 600 marka. Kui kasutatakse pensioni alles 53. eluaastal, siis kannab pension nii palju 12-dikke tervest põhipensionist, kui palju on aastaid saamise ja 64 aasta vahel. Üldse invaliidisuse ja vanaduse pension ei tohi olla väiksem kui 500 marka. Muude sissetulekute puhul iga pensionär omab õiguse lisapensionile, mis on 2400—2000, kõige vähem 1600 marka aastas.

Kui pensionär peale pensioni omab veel teisi sissetulekuid, ja kui viimane teatud piir ületab, vähendatakse pension poole võrra üle selle piiri tõusnud sissetuleku osast.

See piir koos pensionimaksuga võib kõikuda 2400—2000 marga ümber esimeses kogukonnas, mõlemas järgmises kogukonnas osas 1400—1000 marka. Lisatasuna saab iga lapse

pealt, kes alla 16 aastat vanad, 10% kindlaks-tehtud osamaksust.

Kui pensionär sureb enne pensioni saamist, saavad pensioni kuni 1500 margani abikaasa ja lapsed alla 18 aastat või töövõimetud lapsed. On osamaksude kogusumma väiksem kui 500 marka, tuleb see selle maksuni suurendada.

Invaliidist pensionäridele tuleb ka arstiabi anda, et võimaldada talle tagasi saada töövõimet. Kindlustatu võib harilikku kindlustust omal soovil täiendada, sel juhul tasu ei tohi ületada 2000 marka aastas. Need tingimused töötatakse välja Sotsiaalministeeriumi poolt.

Kindlustuse kapital võib olla paigutatud hüpoteekdokumentidesse.

Pärast osamaksu mahaarvamist pensioni põhikapitaliks kannab kindlustusamet ülejäänud osamaksu kindlustatu arvele. Sotsiaalkindlustuse juures on peakassa, osamaksukassa.

Peakassasse kantakse 200 miljonit marka, mis läheb vigasaanute toetamiseks.

Kindlustusmaksuvaba pension Lõuna-Aafrikas. 1. aprillil 1937. a. maksmapandud seadusega muudeti 1928. aasta maksuvaba pensioni seadus.

1928. aasta seaduse järgi oli vanadus kindlaks määratud 65 eluaastale, uue seaduse põhjal on naistel õigus pensioni saada juba 60 aastast alates.

Endise seaduse põhjal pensionimäär oli valgetele £ 30 ja teistele £ 18 aastas, uue seadusega on seda kõrgendatud £ 42 ja £ 22.

Kuna pensioni puhul sissetulek ei tohtinud ületada valgetele £ 54 ja teistele £ 36, siis on uue seadusega need kindlaks tehtud vähemalt £ 72 ja £ 34.

Valgeile pensionäridele £ 72 suuruse sissetuleku puhul suureneb see iga alla 16 aasta vanuse lapse kohta £ 12 võrra.

Invaliidisuse pension Norras. 16. juuli 1936. aasta seadusega pandi maksuma maksuvaba vanaduspension isikule, kelle vanadus on 70 aastat või üle selle.

Ka on valitsus esitanud seaduse, mille põhjal saavad pensioni isikud juba 65. eluaastast alates, kui nad haiguse, õnnetuse või mõne muu vea tõttu on kaotanud suurema osa normaalsest töövõimest ja sel põhjusel pole suutelised oma tööga eluüldpidamist teenima.

Seks otstarbekas kogutakse iga aasta 6,6 miljonit krooni, millest 1,6 miljonit asutuste ja 1 miljon riigi poolt tasutakse. Ülejäänud 4 miljonit krooni kantakse pensionikassasse, see summa saadakse erimaksudest kindlad piirid ületanud sissetulekute pealt.

Sotsiaalkindlustuse vaba tegutsemise ja kutseühingute vaba tegutsemise kohta

võttis Tööliskoja peakoosolek 14. nov. vastu resolutsiooni, milles rõhutatakse nende küsimuste kiiret lahendamist.

— Tööliste vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise seadus valmivat varakevadeks. See ei tähenda veel, et seadus kohe maksuma hakkab. Kindlustuskassasse kogutakse sum-

masid enne kui neid pensionidena välja hakatakse andma. Kui pikk see ooteaeg tuleb, määratakse seaduses.

— Rohuteadlaste koja esindajad on, nagu ajalehed teatasid, käinud sotsiaalministrile kartust avaldades, et haiguskindlustuse uue seaduse maksamahakkamisel võiksid haigekassade apteegid oma tegevust laiendada ja seega vähendada eraapteekide tegevust. Minister vastanud, et uus eelnõu ei puuduta apteekte.

— Töölise palka, mille järgi arvestatakse haigusabiraha, ei saa mõista olenevalt tasu väljamaksmise viisidest, kuna TTS § 267 kindlatab, et teenistuseks või elatiseks loetakse summa, mis ühe aasta jooksul või teise aja-vahemiku jooksul ettevõtte on saadud palganähtu või töötasuna, sealhulgas ka tasu ületunnitöö eest, olenemata tasu väljamaksmise viisist: päeva-, kuu- või tükiviisi jne.

— 19 väikekättist, kus töölisi on 1—5, arvati 7. jsk. kindlustusameti viimasel koosolekul Narva üldhaigekassa alla.

Töökaitse

Tööaja pikendamine Lätis. 23. aprillil 1937. a. väljaantud seadusega muudeti 1922. a. tööaja seadus. Kui 1922. a. seaduses oli normaaltööajaks kehalist tööd tegijaile 8 ja vaimsel alal töötavatele 7 tundi, siis uue seaduse järgi on see aeg määratud kõigile töölisele 8 tundi päevas.

Muudatused puudutasid raudtee, posti, telegraafi ja telefoni juures töötavaid ametnikke.

Nende normaalne tööaeg oleks 8 t. päevas ja 208 tundi kuus. Erand on tehtud posti, telegraafi ja telefoni juures töötavatele ametnikele Riias ja teistes suuremais postiasutis, kus ametnikud on sunnitud ka õieti teenima. Siin kestab tööaeg 182 tundi kuus ehk päevas keskmiselt 7 tundi.

Riigiametnikele tööaega pikendati 3. mai 1937. a. seadusega 6 tunnilt 7-le tunnile.

Tööaeg Itaalias. 1937. a. juunikuus jõudis sotsiaalseadusi andev toimikond 40-tunnilise töönädala suhtes kokkuleppele. Vastava ministri nõusolekul võib töötundide arv nädalas tõusta 42 tunnini. Ka võib minister teatud ettevõtetele vajaduse korral lubada selle tundide määra ületamise. Seda võib teha 12—14 tunni piirides. Kui ettevõtte töötab ületundidega, peab tal selleks tööhoolekande-ametilt luba olema. Töötunnid, mis on jäänud tegemata, võib tasa teha 2 tunniga iga päeva kohta.

Semini on saanud suur hulk töölisi palgalise puhkeaja vabal kokkuleppel. On veel läbirääkimisel palgalised puhkeajad keraamika-, klaasi-, portselamitööstustes töötavatele töölisele. Arvatavasti hakkavad nad saama puhkeajana 1 nädal aastas. Teisel poolt on juba hulk ettevõtteid oma töolistega palgalise puhkeaja suhtes kokku leppinud.

Pikemaid puhkeaege, nimelt 2 nädalat

aastas, saavad kunsti- ja niiditööstuses kindlas teenistuses seisvad töölised.

Lühendatud tööaeg Belgias. Belgias on asunud lühendama tööaega rasketel ja tervisele kahjulikel tööaladel. Tööaeg söekaevandustes on juba lühendatud 45 tunnile nädalas. Antwerpeni sadamatöölise tööaeg on määratud kindlaks 40 tunnile. Samuti on teemanditöölise töönädal 40-tunniline.

Tekstiiltöölise raskele olukorrale

tähelepanu juhib Balti puuvillavabriku töölisnõukogu oma märgukirjas sotsiaalministri-le. Töötasu on madal, elukallidus tõuseb, palga ostujõud langeb. Tööstuse kandejõud võimaldab töötasu tõstmist. Vanaduse ja töövõimetus vastu kindlustamise ja perekonna-abiraha seadused tuleb maksma panna. Pensioni tuleb vanadele töölisele maksa enne 65-a. saamist, 50—55 a. vanaduse kättejõudmisel.

Põllutöölise uue seaduse maksmapanekut nõuavad ka põllumeeste konvendid. Viljandi-Kolga konvent ei ole sellega rahul, et arusaamatuse korral põllutöölised on pöördunud tööspektori poole. Konvendi arvates peaks põllutöölise arusaamatusi tööandjatega lahendada konvendi tööbüroo. Säärane seisukoht on ebaõige. Tööbüroo ülesanne on vaid töötamise vahetamine, kuna töökaitseseaduste järelevalve ei kuulu ega tohigi kuuluda konvendi ülesannete hulka.

Konvent on põllumeeste organisatsioon, mille asemel põllumeeste poliitilised organisatsioonid — kogud ja koondused.

Arusaamatusi töökaitsese alal peavad lahendada erapooletud asutused ja ametiisikud.

40-tunnilise töönädala nõudmisega

on Eestis seni esinenud rida kutseühinguid ja tööliskoosolekuid. 40-tunnist töönädalat põhjendatakse tervishoiu nõuetega. Tööliskoja korraldusel peetud töölisanemate ja Tööliskoja valijameeste koosolekul võeti 40-tunnilise töönädala elluviimiseks vastu resolutsioon, milles peetakse tarviliseks selle maksmapanekut eeskätt tekstiil- ja trükitööstuses.

Töönädala lühendamise teeb vajalikeks ka lähenev kriis, kus kõiki töötajate vastu on raske tööle mahutada.

Eesti tekstiiltöölise palkadest

kõneldi Eesti majandusteadlaste seltsis. Referent tekstiiltöösturite ühingu sekretär E. Saks, kes leidis, et Eesti tekstiiltöölise palgad ei ole madalamad teiste tööhäru töölise ja muude maade tekstiiltöölise palkadest. Palgatast on tingitud naistöötajate tarvitamise rohkusest, madalast nettotoodangust ja nõrgast tööpingest. Palgataseme tõstmine võivat sündida ratsionaliseerimise ja töölise tööpinge tõstmise teel.

Statistika andmeid on tekstiiltöölise palgad, jättes kõrvale trikootaži- jne. vabrikud, siiski madalamad Eestis. Võib-olla said Hiina ja Jaapani lapsed Šanghai tekstiilvabrikus vähem palka, aga seda ei tohiks võrdluseks kasutada.

Oponenti arvamine, et Eesti töölisel pole

midagi töö ratsionaliseerimise ja tööpinge tõstmise vastu, kuid suurema enesepingutamise viljast saagu osa ka töölised ise, on liigilähedane referendi omale ega pea paika. Tekstiiltöölise enesepingutamine on praegu küllaldaselt suur, tööpinge suurendamisel on ka omad piirid olemas.

Eesti tekstiilvabrikus on töölise töövõime küllaldaselt suur, ka on võimalik neid vabrikus palgaolusid parandada, kui seda aga ei tehta, siis lihtsalt sel põhjusel, et harilikult vabatahtlikult töölise töötasu ei tõeta kusagil; tekstiiltöölise organisatsioon ei ole tarviliselt tugev ja vabu töökäsi, kes tekstiiltöölisena praeguste madalate palkade juures tööd otsivad, on küllalt.

5-päevane töönädal on N. Venes.

Mõnes ettevõttes on puhkepäev 4 tööpäeva järele. Naisi on suurtööstuses 3 milj. Rasketööstuses ei ole naistöö lubatud. Naised vabastatakse tööst 2 kuud enne ja 2 kuud pärast sünnitamist, täispalka edasi makstes. Iga 3 tunni tagant võib ema last imetama käia. Alaealiste tööpäev on 4-tunniline, ilma töötasu vähendamata. Töötasu näitab tõusu. 40% kõigist suurtööstuste töölised õppis 1936. a. tehnilistel kursustel, 15% õppis meistrikursustel, 20% — stahhaanovlaste kursustel. Kutseühingul on umbes 6000 klubi, 2000 raadiopunkti, üle 13.000 raamatukogu. Töölised saavad iga-aastast puhkust.

Palkade parandamise ja töötaja reguleerimise eelnõud

P.-Ameerika Ühendriikides on päevakorral.

40-tunnist töönädalat

nõuavad tekstiiltöölised. Ratsionaliseerimise tagajärjel kardetakse kuni 2000 töölise vallandamist. Töölised on töösturite kavatsuse vastu, mille järgi tahetakse 2—3 telje asemel tööline rakendada tööle 4—6 telje juure.

8 tundi päevas töötama hakata

6. det. alates otsustasid Tallinna mööbelsepad. Kuigi 8-tunniline normaaltööpäev on seaduse järgi maksev, töötatakse paljudes mööblitööstustes üle 8 tunni päevas.

Töölise üldkoosoleku juhataja vallandati töölt.

Lutheri vabriku üldkoosolekuid on harilikult juhitanud töö. Kingissepp, kes juba üle 25 a. on selles vabrikus töötanud. Viimasel koosolekul, 21. nov., nõudsid töölised, et ka neil lubataks kasutada rahvamaja, mis praegu kristliku noortemeeste seltsi käes on. Üks nõudjatest oli ka Kingissepp.

Pärast koosolekut järgmisel päeval teatas vabriku valitsus Kingissepale, et ta vallandatakse.

Kingissepp on 56 a. vana ja täiesti töövõimeline oskustööliline.

Tööõnnetusi Kiviõlis on liig palju.

Nähtavasti on siin põhjuseks puudulik töökorraldus ja puudulik järelevalve. Tööinspeksioon peaks siin tõsiselt tegutsema hakkama.

Sadamates laevade laadimisel ja lossimisel, samuti laotöödel töötada

võivad uue sadamate seaduse järgi vaid need isikud, kes on end selleks vastava sadamakapteni juures registreerinud. Sadamatööliskes võib sadamakapteni registreerida isikuid, kes on vähemalt ühe aasta elanud sadama asukoha või selle naabruses olevate omavalitsuste administratiivpiires. Seda nõudmist võib muuta teedeminister oma määrusega, kui seda nõuavad tööolud sadamas.

8-tunnilise tööpäeva seadust rikutakse Kohtla-Järvel.

Mõned töölised töötavad maa-all kauem kui lubatud, et oma töötasu suurendada. Tehakse tükitööd.

Kelnerid soovivad kutseseadust.

Praegune kord, kus igaüks võib asuda kelneri kohale, neid ei rahulda. Kutseseühinglaste arvates võiks kelnerina teenida vaid need, kes kutsesele vastava ettevalmistuse ja kutsetunnistuse on omandanud.

Töötülide lahendamise seaduse muutmist nõuab Tööliskoda ses mõttes, et kutseseühingutele antaks töötüli lahendamise ja tööliste esindamise õigus, et ka riigitöölised võiksid algatada töötüli.

Tervishoid

Nakkushaiguste vastu võitlemise kulude kandmise seaduse

järgi, mis on avaldatud RT 72 — 1937. a.; katku-, koolera-, röuge-, põrnatõve- ja marutõvehaigete ning marutõvekahtlaste isoleerimise ja ravimise kulud kui ka nende haiguste puhul vajalise sund-immuniseerimise või -vaksineerimise kulud võetakse riigi kanda ja tasutakse omavalitsustele täies ulatuses. Samuti tasutakse omavalitsustele täies ulatuses difteeria- ja kõhusoetõvehaigete, haiguskahtlaste ja batsillikandjate isikute laboratoorse bakterioloogilise haigusuurimise kulud.

Kõhusoetõve, paratüüfuse, tähnilise soetõve, taastuva soetõve, verise kõhutõve, sarlakite, difteeria, epideemilise ajupõletiku ja laste halvatusse ravimise kuludest nende taudina esinemise korral, samuti nende taudina levimise vältimiseks tarvitusele võetud kaitseabinõude kuludest tasub riik omavalitsustele 50—100%. Tasumäära ja küsimuse, kas haigestumisi tuleb lugeda taudiks või mitte, otsustab sotsiaalministeeriumi tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse direktor, kelle otsus on lõplik.

Raviseerumi kulud eelpoolmärgitud nakkushaiguste korral võetakse täies ulatuses riigi kanda.

Taudide korral ajutiselt avatud raviasutuste või barakkide sisseseadmise ja raviabinõude (arstimisriistad) muretsemise kulud jäävad omavalitsustele kanda.

Haiguskindlustuse laiendamine suurendab haiglate kasutamist,

ütleb Tallinna linna tervishoiu-osaikonna direktor N. Sarv „V. Maas“. Praegu on Tal-

linna haiglais ruumipuudus. Tallinna lähemaist linnadest, kus haiglad on väikesed, ja maakonnast tuleb ka haigeid. Kodanikud on õppinud hindama haiglaravi paremusi. On tõusnud arstide diagnoosimisvõime ja seega suudetakse rohkem haigusjuhtumeid kindlaks teha.

Tallinna Ühishaigekassa haigla juhataja dr. A. Meerits ütleb samas lehes, et praegu saadetakse umbes 50% haigekassa haigeist, kes haiglaravi vajavad, teistesse haiglatesse. Haigekassa haiglas on ruumipuudus. Linnahaiglas tuleb keskmine haiguspäev maksta umbes 3,50 kr., haigekassa oma haiglas 2,92 kr. Uue haigla plaani koostamiseks ei peeta võistlusi, kuna suurem osa tööst tuleb teha haigla arstidel. — Haiglasse ei tule enam surema, vaid haiglaravi on kõige otstarbekohasem.

Uus Tallinna haavakliinik võib rahuldada keskhaigla juhataja dr. E. Soonetsi arvates nõudmisi vaid 10 aastat.

Tallinna ühishaigekassa haigla laiendamise vastu

võtab „V. M.“ sõna erahaigla juhataja dr. Th. A. su. Haigekassa võtab endale suure võlakooorm, seda tasudes haigusravi ja abirahade summadest. Kindlustatute abistamiseks määratud kapital väheneb. Haigekassa haigla jääks ikkagi võrdlemisi väikeseks ettevõtteks ja tema majandamine tuleb suhteliselt kallim kui see oleks suures raviasutuses. Haigekassa peaks oma summadega toetama linna keskhaigla väljaehitamist, toimetades kassaliikmete ravi linna keskhaiglas vastava kokkuleppe alusel.

Dr. Th. A. su soovib keskhaiglas kahe klassi asemel vaid üht klassi, mida võiksid siis kasutada nõrgema majandusliku kandejõuga abitarvitajad. Jõukamaid võiksid ravida haiglate juhatajad linna haiglates nende kasutada antud ruumides, kus tasumaksimine toimub erikokkuleppe alusel, ja erahaiglais. Privaatstatsioonid haiglate juhatajatele võimaldaksid haigla võrdlemisi odava palga juures haiglais paremaid arste.

Dr. Th. A. su kardab küll, et haigekassa haigla majandamine tuleb ettevõtte väiksuse tõttu võrdlemisi kalline, kuid jätab nimetama, et ka erahaigla, mida ta juhatab, on võrdlemisi väike ettevõtte.

Tallinna ühishaigekassa haigla ehitamine on haigekassaosaliste huvides tarviline. Haiglad peavad rahuldama kõiki abitarvitajaid, kellele haigusravi on tarviline.

Kuna töölistel on väikesed korterid, kodus haige eest hoolitsemine ja ravimine raske, siis on loomulik, kui ka seegi põhjustab haiglas abi tarvitajate arvu.

Meie igapäevane leib on vesine ja tihti kesine,

kirjutab dr. med. M. Kask „Uues Eestis“. Ta märgib järgmisi puudusi: 1) ebaratsionaalset leivavalmistamise korraldust, 2) leiva puudulikkust kvaliteeti ja 3) sagedasi põhjendamatu leivahinna kõikumisi. Tartus valmistab leiba müügiks 150 toiduainetekauplust ja pagariäri, seega iga 400 elaniku

kohta tuleb üks leivaküpsetuskoht. Tartu vajadusi võiksid rahuldada 2 olemasolevat suuremat leivatööstust. Toiduainetekaupluste ja pagariäride arvu, kes leiba valmistavad müügiks, võiks kõigi Eesti linnade ja alevite kohta arvestada umbes 1000 peale, vaja oleks neid mitte üle 100. Suurimaks ja sagedaimini esinevaks puuduseks osutub liig kõrge veeprotsent leivas — kuni 52,1%. Mõnedes leibades tõusis toorkiude (aganad, tselluloos jne.) hulk kuivaine kohta arvatult kuni 6%-ni. See on aganaleib. Leiva happekraad ei peaks tõusma üle 12 kraadi, kuid leidus kuni 16 kr. Leiva valmistamist, leiva omadusi ja nende kontrolli ning leiva müügikorralduse saab viia kindlatesse raamidesse leivaseadusega.

Tallinna linna keskaigla kohta

avaldas tuntuimaid Daani eriteadlasi günekologia ja endokrinoloogia alal dr. med. P. N. Damm ajalehtedele muuseas, et keskaigla tõepoolest pole niisugune nagu see peaks olema nii suurel ja kultuurisel linnal nagu seda on Tallinn. Tallinna elanike arvu juures peaks keskaiglas olema vähimalt 700 voodit, on aga ainult 300. Uue haigla plaanid ja projektid ei ole head. Ruumid on kokku surutud. Ka on halb, et sünnitusosakond tahetakse viia üle senise haavaosakonna ruumidesse — võib oletada mitmesuguste nakuste ohtu jne.

Loomulik-looduslikust kopsutiisikuse ravist jatkab dr. F. Tomson oma kirjutust „Tervises“ nr. 10 — 1937. Keda küsimus huvitab, lugegu „Tervist“. Üksiknumbri hind 25 senti.

Difteriiti haigestumisi

oli tänavu rohkesti Harjumaal, eriti Rapla, Juuru ja Järvakandi ümbruses.

Mitmesugust

— Põllu- ja kaevandustöödele Eestisse välismaalt toodud töölisel on siseministri poolt 25. nov. 1937. a. antud määrusega vabastatud peatusloa- ja registreerimismaksudest.

Tööstuskooperatiivi on N. Venes

praegu umbes 12.000. Riik varustab neid krediidiga, toormaterjalidega, tellimistega jne. 1937. a. peavad need kooperatiivid valmistama saadusi 12.889 milj. rubla eest. Valmistatakse jalanõusid, trikootažtooteid, kindaid, metallvoodeid, lõõtsapille, patefone, raadio- ja fotoaparaate, elektri-laualampe, seinä-elektrikelli, lukke, portsigare, sporditarbeid, laste mänguasju jne.

Kooperatiivide meistrite keskel on rohkem andekaid, kes valmistavad kunstipäraseid tooteid, mille poolest kuulsad on Dagestani juveliiirasjad, Turmeeni vaibad, Ukraina savitooted, Krimmi värvilised nahast moosaiikesemed, Voologda ja Jeletsi kruusid ja muud käsitöösemed, mis turgu leiavad ka välismaal.

Tööpuudus kummitab ikkagi maailma. Rahvusvahelise tööbüroo poolt väljaantav sotsiaalpoliitiline aastaraamat kirjeldab lähe-

malt suurt tõusu ja paranemist majanduselus, kuid märgib sealjuures, et tööpuudus pole maailmast veel kadunud. Tööpuudus, tööstustoodangu tõusule vaatamata, ületab terves maailmas 1929. a. taseme 25—50%, samuti on maailma kaubandus 15% alla 1929. a. taset. On terveid tööliste gruppe ja tööstusharusid, kus tööpuudus pole üldse vähenemist näidanud. Mõnel alal on vähenemine olnud õige väike.

Majandusliku konjunktuuri elavnemises on mänginud võrdlemisi tähtsat osa sõjakonjunktuuri ja suurte relvastuskavade teostamine. Seetõttu pole majanduslikul konjunktuurile alati loomulikku ja tervet alust.

— Majanduskriis on alanud. P.-Ameerika Ühendriikides kasvab tööpuudus, eeskätt terasetööstuses, kus töötati veel augustikuus 90 protsenti; nüüd ainult 30% koguvõimest. Langust näitavad ka teised tööstusharud. Börsidel näitavad aktsiad langust. Londoni börsil saadi 24. nov. aktsiate müügist kahju 500 miljonit naelsterlingit.

— Eesti käesoleva aasta 10 kuu kaubabilanss oli passiivne. Sissevedu oli 92,8 miljonit krooni, väljavedu 85,2 milj. kr. suuruses, seega sisseveo ülekaal oli 7,6 milj. kr.

— Põllumajandussaaduste hindade ja põllumehed ostujõud näitas ka tänavu tõusu. Läinud aasta juulis oli põllumajandussaaduste müügihindade indeks 70, tänavu 77, seega tõus 11 prots.

— Rahva ostujõud väheneb. „V. Maa“ töö teate, et Viljandi väikekaupmeeste selts tundvat muret rahva ostujõu vähenemise pärast, mille tulemusena kaupluste läbikäik on tugevasti langenud. Töötasu ei kerki vastavalt elukalliduse tõusule. Viljandi linavabrikus teenib naistöoline endiselt 112 senti päevas, sellest toites ennast ja lapsigi. Linavabriku töolistest olevat mõned pöördunud abisaamiseks hoolekande osakonna poole, kuna töötasu ei elata.

Rahva ostujõud väheneb iga nädalaga. Elukallidust tõstetakse. Piimahind teeb hüpeid kõrgemale. Leib ja liha lähevad kallimaks. Üür tõuseb. Töolistelt, kes elavad peost suhu, nõutakse järjest suuremat tööpinget.

— 4000 töölist Poolast katavetakse tuua Eestisse põllutööle. Tänavu kevadel Poolast toodud põllutöölised lahkusid; neid ei meelitanud Eesti põllutöölised olud siia jääma.

Poola tööliste varal oli võimalik põllutöölise töötasu madalal hoida.

Taludesse vajatavat talvel 33.000 aastatöölise, kellest suurem jagu juba kohtadel on.

— Öölokaalide sulgemist, alkoholsete jookide müügi lõpetamist toiduainete- ja kirjutustarvetekauplustest, valdadele alkoholimüügi keelamise õiguse andmist soovivad riigihoidjale antud märgukirjas naisorganisatsioonide esindajad.

— Või hind välisturul langeb, siseturul aga püsib endiselt kõrgena. Inglaad mak-savad Eesti või kilost umbes 110—130 senti, meie ise aga — 215 ja enam senti.

— Laste abiraha seaduse eelnõu, millest ajalehed töid ülevaate, on praegu kaalumisel majandusministeeriumis, kus selgitatakse, missugused kulud selle teostamisega ühenduses on.

— Riigiametnike võlad Lätis muudeti pikaajalisteks ja võeti üle riigipankadesse. Põhjuseks võib olla: kui võlad korraldatud, varastab ametnik vähem.

— Kultuurilisi kulusid N. Venes oli 1925/26. a. 559 milj., 1936. a. 13.461 milj. rbl., siinhulgas üldhariduse ja lastekasvatamise kulusid oli 1925/26. a. 298 milj. ja 1936. a. 6.777 milj. rbl. Kunsti peale kulutati 10 a. tagasi 2 ja 1936 a. 238 milj. rbl., teadusele 28 ja 827 milj. rbl.

Enne revolutsiooni oli Venemaal 9 põllumajanduslikku kõrgemat kooli 5000 õpilasega, nüüd 90, kus õppijaid on 63.500, pealeselle 523 tehnikumi 136.000 õppijaga.

— Kooliõpilasi SSSR-is oli 1914. a. 8.137.000, 1936/1937. a. 38.335.000, seega tõus on neljakordne. Alg- ja keskkoolides õppijaid oli 1914. a. 8.025.000, tänava 28.842.000, kõrgemais koolides 1914. a. 112.000, tänava 542.000. Täisealiste koolides oli õppijaid tänava 8.942.000.

— Tööliste ja teenijate arv SSSR-is oli 1913. a. 11,4 milj., 1936. a. 25,8 milj., sellest suurtööstuses 1913. a. 2,8 ja 1936. a. 7,7 milj.

Töölisi ja teenijaid oli 1913. a. 16,7 ja 1937. a. 34,7 protsenti üldisest rahvaarvust. Kolhoosides oli tänava talupoegi 55,5%.

Maa industrialiseerimise tagajärjel on tööstuse osatähtsus, mis oli 1913. a. 42,1, tõusnud 77,4 peale, põllumajanduse osatähtsus aga on langenud 57,9 pealt 22,6 peale.

— Kingsepa liidust käsitööstuskoja liikmeks. Tõrva rajooni konstaabel on määratud tulevaks kolmap., 3. nov., kell 12 p. oksjonile Tõrvas, Valga tän. nr. 52 elutseval kingsepal Aleksander Lõhmusel 15 paari liiste ja Singeri mahaõblemise-masina, mis kõik kogusummas hinnatud 11,50 kr. peale. Varandus on üles kirjutatud ja müügile määratud käsitööstuskoja 1937. a. liikmemaksuvõla kateks, mille suurus on 3,50 kr. Loomulikult lisanduvad sinna veel sissenõudmise kulud. „V. M.“

EHL teateid

Tallinna Linnaettevõtete Haigekassa

otsustas oma peakoosolekul 21. nov. üksmeelselt astuda EHLi liikmeks, alates 1. jaan. 1937. a.

Tallinna linnaettevõtete haigekassa alla kuuluvad kõik need linna asutused ja käitised, kelle kohta on haiguskindlustuse seadus maksev. Juba mõnd aastat juhvivad haigekassat tegelased, kes on innuga oma ülesannete juures. Liidu üritustest, nõupidamistest ja kongressidest on Tallinna linnaettevõtete haigekassa alati oma esindajate kaudu osa võtnud.

Uute sotsiaalseaduste kavade

üle kõneles liidu sekretär L. Johnson 18. nov. õhtul Tall. Trükitööliste Ühingu.

Pagaritööliste töökaitsest

kõneles liidu sekretär L. Johnson 20. nov. õhtul Tall. toidu- ja maitseainete tööliste kutseühingu koosolekul.

Eesti Haigekassade Liidu kongress

peetakse laupäeval, 9., ja pühapäeval, 10. aprillil 1938. a. Tallinnas. Lähemalt edaspidi.

Tallinna Ühishaigekassa peakoosolekul

19. nov., tuleb vististi otsustamisele ka liitu tagasiastumise küsimus — 12. juunil enne haiguskindlustuse reformi.

Tallinna Ühishaigekassa oli E. H. Liidu asutajaid ja andis aastate kestes liidu esimehi ja juhtivaid jõude, kellest märgime H. Soitsi, A. Kraani, J. Ringsmanni, Hellmanni, Antjed, Valdmeest, Toffelmanni j. t. Need tegelased on nüüd suuremalt jaolt ruumi annud uutele. Ainult H. Soits püsib omal kohal.

Oli tõesti võorastav, kui T. Ühine Haigekassa välja astus liidust, kus temal juhtiv koht oli, jättes liidu provintsi haigekassade esinduseks, kes hinnates ühistööd, püsivad kindlalt ja vankumatult liidu ümber, vaatamata neile suurtele raskustele, mis Tall. Üh. Haigekassa eemale jäämine liidule kui haigekassade ühisjõule ja keskusele tõi. Liit jatkas oma ülesannete täitmist ka ilma Tall. Üh. Haigekassata. Tallinna haigekassadest püsis liidus kindlalt Balti Puuvillavabriku haigekassa, andes juhtivaid jõude.

Liidu suurema ettevõtte, Nõmmele haigekassade sanatooriumi asutamine, nurjus just suurema haigekassa eemale jäämisega, kuigi maa oli osetud, plaan valmistatud ja krediit lubatud. Tallinna Ühise Haigekassa liidust eemalejäämisega tõmmati sellest tarvilisest ettevõttest kriips läbi ja riigi eelarvest kustutati 10-miljoniline toetus.

Ometi oli ja on sanatooriumi järele suur tarvidus, nagu tõendavad haigekassade tegelased. Et tiisikushaiged võiksid pääseda Taagepera sanatooriumi, tuleb neil kuid ja isegi aasta oodata järjekorras.

Haigekassade Liidu ülesandeks on kutsuda ellu ühiseid raviasutusi, sanatooriume, puhkekodusid, kolooniaid jne., mis muidugi ei tee ülearuseks üksikute haigekassade, näiteks Tallinna Ühise Haigekassa haigla ja teiste raviasutuste elukutsumist ja väljaarendamist.

Liidust lahkumiseks ei olnud T. Ü. Haigekassal erilisi põhjusi, sest liit oli tema poolt valitud tegelaste juhtida. Nähtavasti oli kõige suuremaks tõukejõuks liidust lahkumisele asjaolu, et võimule tulid reaktioonilise ilmavaatega isikud, kes oma mustasajalise mõtlemisviisi juures eitavad ka haigekassade organisatsioonilist ühisjõudu. Toetudes liikmemaksule, mis liidust eemale jäädes haigekassale muiks otstarbeiks jääb, suudeti pealiskaudsetest ja iseseisva otsustamisvõimeta volinikest endale enamust värvida, kes

siis ka liidust lahkumise hääleteenamusega otsustas.

See pidi andma liidule surmahoobi, kuid see hoop ei surmanud. Liitu jäänud haigekassad ei mõelnudki lahkumisele. Liidu tööd jätkati väikese — umbes 3000—4000-kroonilise — büdžetiga. Liit jäi haigekassade keskuseks ja huvide kaitsjaks, kellega arvestati. Liit oma kongressidel ja nõupidamistel määras sihtjooni, selgitas ülesandeid ja võttis seisukohti, mida tunnustasid kõik haigekassad, ka need, kes liidu liikmed ei olnud. Liit kaitses haigekassade üldhüve. Liit jäi haigekassade vaimseks keskuseks, kuigi tal puudusid krediitid tarvilikkude asutuste ellukutsumiseks.

Tall. Ühise Haigekassa liidust eemale jäämine ei toonud kaasa mingit lagunemist. Isegi ümberpöörduvalt: liitu astusid needki haigekassad, kes seni eemal olid seisnud, nagu Pärnu Ühishaigekassa, Narva linaketramise manufaktuuri haigekassa, Kreenholmi vabrikuga ja teised haigekassad. Liitu otsustas astuda ka Tallinna linnaettevõtete haigekassa.

Seega 20 haigekassat kuuluvad liitu. Eemale jäänud on peale Tallinna Ühise Haigekassa veel Tallinna I piiritusevabriku kääbushaigekassa (end. Rosen ja Ko.) oma mõnskümne liikmega, siis veel vabrikuvallituste mõju all seisvad Kohila vabriku ja Kunda vabriku haigekassa, kuigi viimase esindajad liidu üritustest alati on osa võtnud. Liitu ei kuulu ka Loksa tehaste haigekassa, mis on seotud Loksa telliskivitehastega, kus töö on vaid hooajal. Muidu Loksa tehaste haigekassa on püsinud sidemes liiduga, on tema häälekandja „Töö ja Tervise“ pidev tellija, on liidu kaudu kohapeal korraldanud loenguid jne.

Kui võtta osa provintsi haigekassade peakoosolekuist, siis näeme seal ühist arusaamist haigekassade ülesannetest. Haigekassa organite valimine ei ole tülküsimuseks: näib olevat ühine tahe saada juhatusse ja revisjonikomisjoni paremaid endi keskelt, vahet tegemata Juuda ja Iisraeli mehe vahel. Ka kandidaadid ise on tagasihoidlikud, ega tarvita küünarnukke. Teisiti on lood Tallinnas: siin algab valimisvõitlus juba väikekättiste volinike kandidaatide ülesseadmise koosolekul, kus on mitu rinnet, kes sageli isegi asetatud on üks ühele ja teine teisele poole pitsimaja või mõnda muud saali. Valmisteks tekivad erinimekirjad, mille eest kihutustööd tehakse, käies isegi ringi volinike kodusid mööda näpuga näitamas, et valige seda, või isegi kandidaatidele kriipse alla tõmmates, nagu seda viimastegi valimiste eel tegid isegi säärased isikud, kes õieti ei võikski kuuluda haigekassa liikmeskonda. Tallinna ühise Haigekassa peakoosolekul leiame raiskuläinud vallasekretäre, joogikohtade „muusikuid“ ja teisi „tegelinskeid“, kes töötavad tööaladel, mis ei kuulu veel haiguskindlustuse seaduse alla, kuid on siiski mõnekümne kroonilise kuupalgaga märgitud kas 1—2 tööisega rätsesepa, tšileri või muu haiguskindlustuse alla kuuluva ettevõtte teenistusse kui raamatupidajat ja muud „vaimsed jõud“. Et mõni väike rätsesepmeister oma ühe-kahe töölise juures suu-

daks endal raamatupidajat, või erasekretäri pidada, seda muidugi keegi ei usu — kuid vorm on täidetud: tähts ei ole palga suurus ja see, kas tööd üldse tehakse või mitte, vaid — isik on nimekirjas ja seega kassa liige.

Sellane talitusviis on seletatav sellega, et on võistlemas huviringkonnad ja siin — otsustarve pühendab abinõu.

Muidugi ei ole neil isikuil mõttes haigekassa huvid, vaid midagi muud, ja sellest on haiguskindlustuse arengule ainult kahju.

Seda kõike peame meeles tuletama, kui iseloomustada neid põhjusi, miks Tall. Ühine Haigekassa praegu liitu ei kuulu.

Võib-olla teeb nüüd Tallinna Ühise Haigekassa peakoosolek liitu astumise otsuse, võib-olla ka mitte, Eesti haigekassade ajaloos sellel enam kuigi suurt tähtsust ei ole: tuleb haigekassade uus seadus ja see määrab haigekassadele ja nende liidule uued alused.

Kuid kahetsusega tuleb märkida Eesti haigekassade ajalukku Tallinna Ühise Haigekassa liidust eemaleseismine, millel siiski haiguskindlustuse arengus Eestis on omad eitaavad tagajärjed.

Karl Lukk'i 50 a. sünnipäeva puhul

Eesti Haigekassade Liidu esimees ja Tartu Üldhaigekassa asjaajaja Karl Lukk saab 6. dets. 1937. a. 50-aastaseks. Seega meie silmapaistvaima haiguskindlustuse tegelase elus tähelepanuvääriv tähtpäev.

On üldine arvamine, et 50-a. mees on füüsilise teguvõime poolest haripunktil, kust edasipääsu enam ei ole. Arvesse võttes, et meie juubilar praegu on hea tervise juures, siis ei ole kahtlust, et see haripunktil püsimine kestab veel kaua.

Kuid Karl Lukk on vaimutööd tegev inime-
mene. Vaimse teguvõime arangut aga ei määra aastad, sellel alal vahetpidamatu tõus võib kesta kuni inimese lõpphetkeni. Ja selleks on Karl Lukk'il kõik eeldused.

Oma kutsealal Karl Lukk pole oma viimset sõna öelnud. 50-a. mees on täis eluküpsust, ta omab suuri elukogemusi, rahulikkumist meelt ja täsakala. Neid kõiki eluvõõrusi omab Karl Lukk.

Kui meil, juubilaril kolleegidel, tekib oma kutsealal mõningaid arusaamatusi või küsimusi, mille lahendamiseks me ise kindlad pole, siis on meile esimeseks nõuandjaks tavaliselt ikka Karl Lukk. Tema arvamisega oleme alati arvestanud.

Tüsedale töömehele soovime kõik palju õnne isiklikus elus ja head tulevikku ameti alal!

V. Luks e p p.

Karl Lukk 50-aastane

Mitte selleks ei elata, et süüa, vaid süüakse selleks, et elada — oli üheks põhimõtteks neil tööliskoortel, kelle hulka kuulus Karl Lukk noores eas, kus ta pidi ise astuma eluvõitluse, et oma tööjõuga hankida eluüldpidamist. Inimesel peavad olema aated, ülesanded ja tõekspidamised, mille eest ta võitleb. Inimene peab tegema tööd, see ei ole mitte ainult tema õigus ja kohustus, vaid ka — elu sisu. Karl Lukk'il olid aated, tõekspidamised ja ülesanded, millele ta on kulutanud oma senise elu. Karl Lukk on alati võtnud oma ülesandeid tõsiselt ega pole pidanud tööd orjapiinaks, vaid on teinud seda armastusega, innuga ja kohusetruult, olgu see siis kutsetöö või seltskondlik tegevus. Karl Lukk'is näeme teoinimest, kellel raskuste ületamine ja eluvõitlus ei ole vähendanud tööindust. Ühiskonnale kasuliku tööinimesena on ta võtnud endale üldise lugupidamise. Oma senise tööjõu on ta kulutanud tööle ja tööliskõikumisele, ühes arvatud sotsiaalkindlustus. Just sotsiaalkindlustuse alal on Karl Lukk silmapaistvaimaid ja tüsedaimaid kujusid, kes sellel veel vähehinnatud alal on pioneere, esivõitlajaid, püüdes kõike oma töö- ja vaimujõudu anda sotsiaalkindlustuse arendamisele, et tööliste uued generatsioonid, töölisperekonnad, enam ei oleks niisuguses kindlusetas seisukorras nagu see põlv, kelle hulka tema kuulub. Ja see on õilis ülesanne, kuid raske juba sellepärast, et sotsiaalkindlustuse areng peab võitma mitte ainult need tõkked, misugused püstitab kapitali võim, vaid ka endale teed rajama läbi arusaamatuse, palgatöölise ja teenijate endi ühistunde puudumise ja klassiteadusetuse pimedate rägastiku. Siin tuleb tee ajada sageli läbi padriku, kus hiilib momendihuvi ja egoism, kus sageli püüavad oksiradadele juhtida demagoogia ja jämeda omakasu sootulukesed. Vaatamata

kõigele sellele sotsiaalkindlustus ei lakka arenemast, kui aga leidub tarviliselt niisuguseid eestvõitlajaid nagu seda on Karl Lukk, kes sellel alal on tegutsenud juba 22 aastat.

Karl Lukk sündis 6. dets. 1887. a. Tähtvere mõisas puusepa pojana. Perekond oli lasterohke. Paratamatult tuli Karlil juba koolieas hakata ise endale leiba teenima. Algkooli õpilasena pidi ta õhtul ajalehti müüma, kuni sai kindla teenistuse — ajalehtede kodukandmise. 13-aastaselt, 1901. a., astus ta Tõnishi ja Kukke trüükikotta kirjaladu- ja õpilaseks. Kutsetunnistuse omandas 1905. aastal Schnakenburgi trüükikojas, sellejärel töötades oskustöölisena „Postimehe“ ja Laakmanni trüükikojas, siis pikemat aega Mattieseni trüükikojas.

Õpilaspõlves ja noore abilise kulutas K. L. oma vaba aja noortemeeste seltsis eneseharimisele, spordile ja muusikale, kuuludes nende noorte hulka, kes löid seal „eneseharijate“ ringi. Sellest seltsist osa võtnud noored on ainult mõne erandiga kõik tublid teoinimesed, kes elus oma kutsetöö ja seltskondliku tegevuse alal on võtnud silmapaistva seisukoha. Sellest seltsist on oma tegevusega osa võtnud üliõpilaspõlves peale tolaeagsete vanemate Eesti tegelaste, kes kuulusid toetajate liikmete hulka, prof. S. Talvik, õp. B. Steinberg, ajaloolane J. Tork, dr. med. F. Lepp oma energilise vennaga, õigusteadlane Preisberg, kes oli andekaid inimesi, kuid suri noorena, õp. A. Tallmeister, prof. Tennmann, prof. Rahamägi ja teised. Tolleaegseist tööõpilastest, kes sellesse seltsi kuulusid, on pea-aegu kõik edasi püüdnud ja ka jõudnud, nii õp. A. Täheväli, õigusteadlane ja kooliõpetaja A. Tooming, näitleja H. Vaks, Tartu linna jaamamõisa valitseja K. Veidenbaum ja teised. Selles seltsis tegutses ka K. Jung-holts, A. Engelberg j. t.

Selles seltsis tegutses K. Lukk puhkpillide- ja laulukoori liikmena ja näitas häid võimeid spordi alal, eriti raskuste tõstmises ja maadlemises, samuti ka kergejõustikus.

Ei ole mingit kahtlust, et sellel seltsil on Karl Lukk'i nagu teistegi tema kaaslaste elu kujunemisel olnud oma positiivne mõju.

Kui nüüd mõningad inimesed püüavad näidata, et noortemeeste seltsi mõjutasid teatud suunas usuteaduse õpilased, siis ei vasta see tõsioludele. See selts ei ole annud graaditüüpe, vaid tema liikmetest kujunesid vabad inimesed, kes vabadust, ka vaimset vabadust, hindasid ja hindavad ja kellest vabaduse eest võideldes mõnigi on kannatanud, isegi surma saanud. Need tööliskoored, kes kuulusid noortemeeste seltsi, ei ole kunagi ära annud tööliiklasi huve, vaid on ka tööliikumises juba noores eas olnud juhtijaid streikidel ja teistel ühisvõitlustel, sest neis oli arenenud arusaamine, kohusetunne ja visadus. Neil oli ja on iseloomu. Tänapäeva graaditüüpe nende tööliskoorte keskel ei tuntud ja ei ole nende keskel tulnud ka, küll aga sotsialistliku ja ka kommunistliku liikumise tegelasi.

1912. a. siirdus Karl Lukk Kuressaare „Saarlase“ trüükikoja juhatajaks. Siis töötas ta Tallinnas ja Saksamaal mitmes linnas.

Karl Lukk oli väga hea oskustöölise, kelle

kätte usaldati keerulised tööd, näiteks kõrgema matemaatika uurimistööde ja õppe- raamatute ladumine, kus tol ajal ei tulnud mitte ainult tähti ja märke laduda, vaid ka loigata.

Maailmasõja puhkemisel pidi Karl Lukk Saksamaalt lahkuma. Nüüd asus ta Oudovasse, kus töötas lühemat aega, kuni sai Tartus Mathieseni trükkikojas faktori abili- seks. Sellelt kohalt vallandati ta Saksa oku- patsiooni ajal kui Eesti iseseisvuse pooldaja. Siis töötas ta lühemat aega J. Mällo trüki- kojas.

Maikuuks 1914. a. algas Tartu üldhaige- kassa oma tegevust. 1915. a. valiti K. L. haigekontrollööriks, 1917. a. — haigekassaosa- liste üldkoosoleku poolt haigekassa esinda- jaks tööliste ja soldatite saadikute nõukokku.

4. märtsil 1919. a. valiti ta Tartu üldhai- gekassa asjaajajaks, kus ta püsib praegugi.

Oma haridust on K. L. alatasa täiendanud iseõppimisega kodus, tunde võttes ja kursus- tel, nii näiteks õhtukoolides, raamatupidami- se, üldhariduslikel ja teistel kursustel.

Ametiühingulisest liikumisest on K. L. elavalt osa võtnud, olles trükitöölise ühingu asjaajajaks, esimeheks ja kongresside saadi- kuks.

Õpilasena võttis ta osa sotsiaaldemokraat- liku erakonna salatrükkikojas — kihutuskir- janduse ladumisest, samuti salaorganisatsioo- nide tegevusest ja salaloengutest.

Streike ta tegi truult kaasa, olles mõnes neist juhtival kohal. Vene tsaari ajal oli streik keelatud veel enam kui nüüd. Streiki- jaid karistati vangistamisega ja maalt väl- jasaatmisega. Siiski streigiti, kui see para- tamatuks ja tarviliseks osutus. Nii tuli üks trükitöölise streikidest, kus juba ette arves- tati streigi juhtide vangistamise võimaluse- ga, sellepärast valides neile ka asemikud. Ja tõesti, et streiki paralüeerida, vangista- tigi streigi juhtidest kolm, Kaupmees, Jego- rov ja Amossov, kuna neljas — Raudsepp — põgenes Soome kaudu Rootsi, kus ta täna- päevani oma kutsealal töötab. Kõhklemata võtsid streigi juhtimise endi kätte asemikud, nende seas ka K. Lukk. Püüti teha, mis võimalik, et streiki jätkata ja võita, hoolimata kurja pristavi Saleski ähvardustest. See streik jääb ajalukku sellepärast, et ta lõp- pes pooltevahelise vahekohtuga, mille liik- meteks olid: esimeheks prof. A. Miklaževski, töösturite esindajaiks adv. v. Broecker ja tööstur Unger, tööliste esindajaiks üllõpil. Jüri Vilms ja Riia trükitöölise ühingu esi- ndajana Pruvly (mäletatavasti ka Novakovs- ky). Vahekohtu peeti Saksa käsitöölise seltsi saalis. Kohus kestis nädalaid. Tööliste kes- kelt kutsuti ette rohkesti tunnistajaid, kelle hulgas olid ka streigi juhid-asemikud. Streik lõppes tööliste nõudmistele osalise täitmisega. See oli esimene vahekohtus Eestis.

Tööliste õiguste kaitsmisel oli K. Lukk vankumata ja heidutamata, küsimata sellest, mis ta endaga tehakse.

Maailmavaateliselt ja poliitilise meelsuse poo- lest kuulus K. L. sotsiaaldemokraatide hulka, ja kui asutati Eesti sotsiaaldemokraatlik töö- liste partei, astus ta kohe selle liikmeks. Sot- siaaldemokraadiks on ta jäänud tänini.

Karl Lukk oli ka Asutava Kogu liige. Kui ta rahvaesindusest loobus, siis sel põh- jusel, et tahtis ennast pühendada kutsetööle — haigekassale.

Tartu linnavolinikuks oli K. L. 1919. a., siis 1925. aastast alates, töötas tervishoiu-, kaubandus-tööstus-komisjonis, linnapanga dis- kontokomisjonis ja tulumaksu komitees.

E. Haigekassade Liidu tegevusest on K. Lukk osa võtnud liidu asutamisest peale, töö- tades nõukogus, revisjonikomisjonis, juhatu- ses, võttes osa kõigist kongressidest ja nõu- pidamisest, pidades konesid, referaate, loen- guid, avaldades kirjutusi „Haigekassas“ ning „Töös ja Tervises“, olles esindajaks mitmes asutuses.

Juba pikemat aega on K. Lukk liidu ju- hatuse esimees, aastaid „Töö ja Tervise“ vastutav toimetaja.

Haigekassategelaste keskel on K. Lukk asjatundjana ja väsimatu jõuna hinnatud.

Sotsiaalpoliitiliste teenete eest on temale Sotsiaalministeeriumi ettepanekul määratud Eesti Punase Risti teenetemärk.

K. L. on perekonnainimene, kellel kolm tervet ja andekat last, üks neist õpib üli- koolis.

Vaatamata väsimata tööle ja eluraskus- tele on K. L. praegu veel täiesti tööjõuline ja terve inimene, kes kahtlemata oma tööd ja tegevust jätkab — senisest mitte vähema innuga — mida me talle ka soovime.

L. J.

Viljandi Ühishaigekassa asutaja dir. M. Laamann'i ameüjuubel

25 aastat A.-S. Viljandi Linavabriku
juhatajaks.

1. nov. 1937. a. (v. k. j.) täitus Viljandi ühishaigekassa asutajal dir. Magnus Laamannil 25 a. A.-S. Viljandi Linavabriku ju- hataja kohal, kuna ta valiti sellele kohale kaasaktsionääride poolt 1. nov. 1912. a. Vil- jandi ühishaigekassa praegusil kui ka endisil tegelasil on põhjust seda meele tuletada, ku- na M. Laamann oli nimetatud haigekassa asu- tajaks liikmeks ja esimese tegevusaasta pat- rooniks. Kuid mitte ükski see ei põhjusta M. Laamanni ta tähtpäeval meele tuletama, vaid sügavam põhjus peitub selles, et Magnus Laamann oli tööandjate hulgas isikuks, kel- lele haigekassa asutamine ei olnud sunnitud ülesandeks, vaid tema poolt sündis 1913. a. kehtima hakanud haiguskindlustuse seaduse ja selle seaduse põhjal asutatava haigekassa ellukutsumine parima tahtmisega tööliste ter- vishoiu olukorda parandada. Esimesest Vil- jandi ühishaigekassa tegevusaastast on tolle- aegseile kassategelasile säilinud kõige pare- mad mälestused asutajast dir. M. Laaman- ni. Meenuvad ajad, kus tema korraldusel sama käitise ametnikud viisid ellu tema kor- raldused kassa asutamiseks, kusjuures peagi ilmnis, et ilma vastava kapitalita on uuel kassal peaaegu võimatu tegevust alustada. Sellest takistusest saadi jällegi M. Laamanni

Dir. M. Laamann

heahtlikkuse juures üle sellega, et tema algatusel võimaldas A.-S. Viljandi Linavabrik uuele kassale laenu 350 rubla suuruses, mis-suguse laenu ta hiljem kustutas sama M. Laamanni ettepanekul. Selle kõige juures on veel teada, et uute kassade asutamist ei pandud mitte isikute peale, kes ise uue seaduse maksmahakkamist ei pooldanud, vaid seaduse elluviijaiks määrati ikkagi isikud, kes suhtusid uuele üritusele heatahtlikult. Säa-rasele nõudele vastas ka dir. M. Laamann, mispärast teda leiamegi praeguse haigekassa asutajana. Veel tuleb märkida, et uuel kas-sal ei olnud võimalusi muretseta endale korterit jne. Selle küsimuse lahendas jällegi kassa asutaja sellega, et ta võimaldas kassa-le prii korteri, kütte kui ka valgustuse A.-S. Viljandi Linavabriku ruumides. Selle läbi kokkuhoitud summased saadi tarvitada kassa-liikmete avitamiseks. Ka meenuvad hilise-mad ajad, s. o. ajad, kus kassa tegevuse lai-nemise läbi 1931. a. oldi sunnitud võtma oma korter ja kus vahest ei olnud võimalik saada üht kui teist, mis kassa tegevuses oli tarvi-line. Nii puudusid ühel talvel Viljandi tu-rult küttepuud mõnd aega. Selle all kannat-s ka haigekassa. Et küttekriisi lahenda-da, pöördus käesolevate ridade kirjutaja jäl-legi M. Laamanni poole vastava palvega, ku-na A.-S. Viljandi Linavabrikul olid puud val-mis muretsetud. Vastava jutu ära kuulanud

ütles M. Laamann, et puid ei ole võimalik temal lubada, kuna vabrikul on ise nappus, kuid ei möödunud tundigi, kui vabriku töö-mees tuli haigekassasse ja küsis, et kus asub kassa puukuur, kuna dir. Laamann oli käski-nud tal tuua kassale kaks sülda puid. Säa-rane toimimine, kus dir. M. Laamann esialgu annab eitava vastuse, on kõigile talle allu-vaile töölisile teada, kuid teada on ka see, et palved siiski leiavad täitmist, kui see temast sõltub.

Tagasi tulles M. Laamanni elukutselise te-gevuse juure tuntakse teda kui heatahtlikku ja energilist juhti. See peegeldub igati A.-S. Viljandi Linavabriku tegevusest, kuna esialg-kest väikesest vabrikust on saanud tema juht-imisel Viljandi suurettevõte, kus töötab aia-tiselt 200—300 töölist ja ametnikku. Oma igapäevase töö juures on jatkunud M. Laa-mannil aega ka veel kõikides Viljandi seil-sides ja organisatsioonides tegutsemiseks, sa-muti ka väljaspool Viljandit. Nii leiame ta nime Tallinna suuremates aktsiaseltsides, töö-liste kindlustusühisuses ja kohalikus kindlus-tusametis mitte tegevusega liikmete nimekir-jast, vaid just juhatustest, nõukogudest jne.

Lõpuks puudutame lühidalt M. Laamanni elukäiku, alates ta sündimisega 16. mail 1869. a. Valgamaal, Jõgeveste vallas, „Teh-vandi“ talus tolleagekse taluperemehe ja Jõge-veste vallavanema pojana. Samas vallakoolis sai Magnus Laamann alghariduse. Suure-maks saades ja vallakooli lõpetades astus M. Laamann Helme kihelkonnakooli ja pidi vii-mase lõpetamisel edasi minema Hollmanni seminaari. Viimane kavatsus jäi aga semi-naari sulgemise tõttu teostamata ja kooli-õpetaja kutse jäi saamata. Kuid oma püü-deist juubilar ei loobunud, vaid ta õppis era-teel edasi ja sooritas vastavad eksamid, mille järele oli paar aastat õpetajaks Jõgeveste vallakoolis. Seal ta võeti M. Laamann teenistusse Vene sõjaväkke, kust ta tuli välja-teenimise järele tagasi veltveebliina, asudes kohe teenistusse Tallinna-Pärnu kitsarööpmelisele raudteele teemeistrina. Sellelt kohalt valitigi ta oma praegusele kohale, kus ta on suutnud ära teenida täielise tunnustuse ja lugupidamise.

Andes käesolevaga lühikese ülevaate Vil-jandi ühishaigekassa asutajast dir. M. Laa-mannist tahame loota, et keegi, kel on olnud temaga kokikupuutumist, ei keela oma pari-maid soove M. Laamannile ta edaspidiseks tööks. Viljandi ühishaigekassa juhatuse ja re-visjonikomisjon oma erakorralisel koosolekul 28. okt. 1937. a. pidasid tarviliseks meele tu-letada dir. M. Laamanni kui kassa asutajat ja oma lugupidamise tunnustusena annetasid nad asutajale kassa nimel esimese haigekassa au-protokoll, milles M. Laamanni kohta on jääd-vustatud järgmist:

„Viljandi Ühishaigekassa asutajal a./s. Viljandi Linavabriku direktor Magnus Laa-mannil täitub 1. novembril 1937. a. 25 aastat asumisest praegusele ametikohale.

Selle tähtpäeva puhul tuletab Viljandi Ühishaigekassa juhatuse ja revisjonikomisjoni erakorraline koosolek meelde, et hra dir. M. Laamann asutas Viljandi Ühishaigekassa 1. jaa-

Tartu üldhaigekassa kauaaegne lepingu-
arst dr. med. E. Fischer suri 10. oktoobril ja
maeti Tartus 12. oktoobril 1937. a.

Dr. E. Fischer on sündinud 1868. a., Tartu
ülikooli lõpetanud 1892. a., doktori väitekirja
kaitsnud 1902. a., arstina töötanud Sangaste-
Laatres ja hiljem pikemat aega Petrogradis.
1918. aastast alates praktiseeris Tartus ja oli
1919. aastast alates kuni surmani Tartu üld-
haigekassa lepinguarstiks. Oma vastutulelik-
kuse, heatahtliku suhtumise ja alatise abi-
valmisoleku tõttu omas ta laialdase abitarvi-
tajate ringi, eriti haigekassade liikmete
hulgas.

Vaatamata oma viimasel ajal halvenenud
tervisele jätkas kadunu arstlikku tegevust
kuni oktoobrikuu esimeste päevadeni ja helli-
tas lootust seda jätkata edaspidigi. Kuid
surm tõmbas piiri ta tööle ja kustutas väsi-
matu töömehe eluküünla, kellele elusaatus oli
valmistanud nii mõndki kibedust.

Kadunu omas seltskondlikku närvi, tõm-
mates kaasa mitmes organisatsioonis, tundes
elavat huvi ka haigekassade ja Haigekassade
Liidu tegevuse vastu.

K. L.

„Töö ja Tervise“ tellijatele.

Kuna trükikuluü, eriti paberihind, on tun-
duvalt tõusnud ja meie ajakirja senine hind,
võrreldes kuludega ja teiste ajakirjade hin-
dadega, oli madal, siis otsustas E. H. L. ju-
hatus määrata 1. jaanuarist 1938. a. alates
„Töö ja Tervise“ tellimishinnaks:

aastas postiga	1 kr. 50 s.
½ aastas „	— „ 75 „
3 kuud „	— „ 40 „
välismaale aastas	2 „ — „
üksiknumber	— „ 15 „

nuaril 1914. a., võimaldas asutatud haigekas-
salle laenu tegevuse alustamiseks, milline
laen hiljem kustutati tema ettepanekul. Ala-
tes 1. jaanuarist 1914. a. kuni 1. aprillini
1931. a. võimaldas tema haigekassale A./s.
Viljandi Linavabrikus prii korteri, kütte ja
valgustuse, mis on olnud Viljandi ühishaige-
kassale põhjapaneva tähtsusega tema arene-
misel praeguse tasemeni.

Võttes teadmiseks Hra Dir. M. Laamanni
üalnimetatud teened, avaldab koosolek juu-
bilarile sügavat tänu Viljandi ühishaige-
kassa nimel ja otsustab annetada temale Vil-
jandi ühishaigekassa esimese auprotokoli
ühes parimate soovidega, et lugupeetud juubi-
lar töötaks veel kaua oma vastustusrikkal
ametikohal ja et tema tööd krooniks alati õnn
ja edu.“

P. P.

10-aastase teenistuse juubelid Tartu
üldhaigekassas

9. novembril 1927. aastal algas tegevust
Tartu üldhaigekassa hambaarstijätku-
kabinetit, mis käesoleva ajani on taga-
järjekalt töötanud.

1. novembril 1927. aastal palkas Tartu
üldhaigekassa kabineti teenijaskonna, mille
koosseisu kuulus kabineti juhataja dr. J.
Valdmann, hambaarst A. Köster ja
lihtteenija Anni Annus.

Dr. J. Valdmann on püsinud kabineti
juhataja kohal tänase päevani. Oma suure
vilumusega hambaarsti erialal, vastutulelik-
kusega ja sõbraliku olekuga patsientide vastu
on ta ära teeninud Tartu üldhaigekassa juhatus-
e liikmeskonna täie lugupidamise ja austuse.
Ta on alati valvel olnud niihästi haigekassa
kui terwiku kui üksiku kassaliikme huvide
eest. Ta püüdeks on olnud, et kabineti sisus-
tus oleks viimase aja tehnika nõudeile vastav
ja et kabineti arstlik personaal oleks esma-
järguline, milline püüe on ka eduga krooni-
tud. Dr. J. Valdmann on kaasa aidanud ka
Eesti Haigekassade Liidule, esinedes kongres-
sil referaadiga ja loengutega Tartus.

Dr. J. Valdmanni vahetuse haigekassa ju-
hatusega on olnud väga hea, nii et kümne
aasta jooksul pole olnud erilisi mõtete lahku-
minekuid.

Samuti on teine juubilar, teenija Anni
Annus, kohusetruult ja täie andumusega
täitnud kümme aastat oma kohuseid Tartu
üldhaigekassa hambaarstijätkukabinetis.

Soovime juubilaridele veel palju aastaid
töötamiseks haigekassa tegevusväljal ja jää-
da ka tulevikus haigekassa raudvaraks.

K. L.

KAASTÖÖLISTELE.

Käesolevast numbrist peab rohkesti
materjali ruumipuudusel välja jääma.
Avaldame selle järgmistes numbrites.

„Töö ja Tervise“ tellijaile.

Palume 1938. a. tellimine ära saata
võimalikult enne nr. 1 ilmumist, s. o.
enne 12. jaan. 1938. a.

„TÖÖ JA TERVIS“

1925. a. alates ilmub Eesti Haigekassade Liidu väljaandel sotsiaalpoliitiline kuukiri

„TÖÖ JA TERVIS“

mille ülesandeks on sotsiaalkindlustuse, tööliste tervishoiu, tööõiguse ja teiste sotsiaalküsimuste selgitamine.

„Töö JA TERVIS“ avaldab kirjutsusi ja teateid haigekassade, tööliste kindlustamise, töökaitse, tervishoiu, hoolekande ja teiste sotsiaalküsimuste kohta Eestis ja välismail.

„Töö JA TERVIS“ avaldab kindlustusseltside ja kindlustusametite tähtsaimaid otsuseid.

„Töö JA TERVIS“e lugemine on tarviline töövõtjatele ja tööandjatele, arstidele ja kindlustusasutuste tegelastele, kuid ka igale kodanikule, kes tunneb huvi sotsiaalküsimuste vastu.

„Töö JA TERVIS“e tegevaks toimetajaks on L. Johanson, vastutavaks toimetajaks K. Lukk.

„Töö JA TERVIS“ ilmub iga kuu 16—32 lk. suuruses ja maksab (ühes postikuludega): aastas (12 nr.) — 150 s., poolaastas (6 nr.) — 75 s. ja veerandaastas (3 nr.) — 40 senti. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused (ilma raha saatetulu- deta), ajakirjandusekontorid ja haigekassad.

„Töö JA TERVIS“es on soodus kuulutada. Kuulutuste hind on: 1 lk. 50 kr., 1/2 lk. 25 kr., 1/4 lk. 12 kr. 50 s., 1/8 lk. 7 kr. 25 s.

„Töö JA TERVIS“e toimetuse ja talituse aadress: „Töö ja Tervis“, Toompüestee nr. 17-a, Tallinn.

„TÖÖ JA TERVIS“

SOTSIAALPOLIITILINE KUUKIRI

E. HAIGEKASSADE LIIDU JA SOTSIAALSE ARENGU EESTI ÜHINGU HÄÄLEKANDJA
TEGEV TOIMETAJA L. JOHANSON. VASTUTAV TOIMETAJA K. LUKK.

ILMUB 1 KORD KUUS.

Tellimise hind postiga:	Kuulutuste hind:
Aastas . . . . . 150 senti	1 lhk. . . . . Kr. 50.—
6 kuu peale . . . . . 75 „	1/2 „ . . . . . „ 25.—
3 kuu peale . . . . . 40 „	1/4 „ . . . . . „ 12.50
Välismaale aastas . . 200 „	1/8 „ . . . . . „ 7.25
Üksiknumber 15 senti.	Teksti ees 50% kallim.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ilma saatemaksuta.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Toompüestee 17-a—13. Telefon 448-35.

SISU: 1) Sotsiaalkindlustuse arengust viimasel ajal — *Joh. Sonin*. 2) Haiguskindlustuse uue seaduse ootel — *J. Tarn*. 3) Haigekassade päevaküsimusi — *K. Lukk*. 4) Eraapteekrid ja haigekassa. 5) Kümme aastat Tartu üldhaigekassa hambaarstimiskabineti tegevust — *K. Lukk*. 6) Kogemusi töötülide lahendamises — *J. Mikhelson*. 7) Inglise tööliste sotsiaalpoliitilisi nõudmisi. 8) Võitlus palgalise puhkuse eest Inglismaal — *J. M.* 9) Trükitöölise töötute abistamine — *A. Offenbach*. 10) Haigekassade tegevusest. 11) Sotsiaalkindlustus. 12) Töökaitse. 13) Tervishoid. 14) Mitmesugust. 15) EHL teateid. 16) Karl Lukk'i 50 aasta sünnipäeva puhul — *V. Lukk-sepp*. 17) Karl Lukk — 50-aastane. — *L. J.* 18) Dir. M. Laamani ametijuubel — *P. P.* 19) 10-aastased teenistusjuubelid Tartu üldhaigekassas. 20) Dr. med. E. Fischer †. 21) Teated ja kuulutused. 22) Pildid.

Vastutav toimetaja *Karl Lukk*. Tegev toimetaja *L. Johanson*. Väljaandja *Eesti Haigekassade Liit*.

Ilumise aeg 7. detsembril 1937. a.